

Хмельницький національний університет
Факультет міжнародних відносин і права

Кафедра міжнародної комунікації та політології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНІ СОЮЗИ США ПОЗА НАТО ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ

Галузь знань 29 – Міжнародні відносини

Спеціальність 291 – Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Освітня програма – Країнознавство

НОМЕР ЗАЛІКОВКИ ШИФР 16017

Виконав: здобувач групи МВКм -20-1 _____

підпис, дата

Є. О. Бобер

ініціали, прізвище

Керівник: к. пед. н., доцент _____

підпис, дата

В.В. Чупира

ініціали, прізвище

«До захисту допустити»

в.о. завідувача кафедри _____

підпис, дата

О. А. Посвістак

ініціали, прізвище

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин і права
 Кафедра міжнародної комунікації та політології
 Рівень вищої освіти: другий (магістерський)
 Галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»
 Спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
 Освітня програма: Країнознавство

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри
 міжнародної комунікації та політології
 _____ О. А. Посвістак

«__» _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТА

Бобра Євгена Олександровича

1. Тема роботи «Військово-політичні союзи США поза НАТО після завершення холодної війни» затверджена наказом по університету від 25.08.2021 р. № 102

2. Строк подання студентом роботи на кафедру 13.12.2021 р.

3. Вихідні дані до роботи: матеріали інформаційно-аналітичних центрів, наукових статей, доповідей, міжнародних організацій, статистичні звіти, публікації в ЗМІ, Інтернет, періодичні видання, виступи провідних лідерів суспільної думки.

4. Працюючи над темою, студентці потрібно розробити наступні питання:

- 1) Визначити сутність і значення військово-політичної складової в міжнародних відносинах.
- 2) Визначити головні зовнішньополітичні, безпекові виклики США після завершення холодної війни
- 3) Виявити форми військово-політичної взаємодії США в стратегічно важливих регіонах світу.
- 4) З'ясувати сутність та особливості статусу Основного союзника США поза НАТО.
- 5) Окреслити головні напрями безпекової взаємодії США і України.
- 6) Визначити можливості надання статусу Основного союзника США поза НАТО для України.

5. Дата видачі завдання «02» вересня 2020 р.

Керівник _____ В.В. Чупира

Завдання прийняла до виконання _____ Є.О. Бобер

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Назва етапу виконання ДР	Термін виконання етапу роботи	Прим ітка
1. Вибір теми і складання бібліографії	10.09. 2021	
2. Вивчення стану проблеми за темою «Військово-політичні союзи США поза НАТО після завершення холодної війни», висвітлення її в науковій літературі, нормативних документах, мережі Інтернет.	21.09. 2021	
3. Збір фактичного матеріалу.	05.10. 2021	
4. Уточнення мети, завдань і обґрунтування концепції роботи.	12.10. 2021	
5. Вибір методів аналізу матеріалів. Попереднє формулювання гіпотез, припущень тощо.	26.10. 2021	
6. Обробка зібраного матеріалу.	10.11. 2021	
7. Виявлення тенденцій, схем розвитку проблемної ситуації, прогнозування та формулювання підходів до розв'язання проблеми.	16.11. 2021	
8. Підготовка тексту та основної частини роботи. Формулювання висновків за розділами.	01.12. 2021	
9. Здача роботи на кафедрі	13.12. 2021	
10. Підготовка тексту виступу, презентації та передзахист роботи	21.12. 2021	

Студент-дипломник _____
(підпис)

Бобер Є. О.
(прізвище, ініціали)

Науковий керівник роботи _____
(підпис)

Чупира В. В.
(прізвище, ініціали)

ABSTRACT

Of the Master's Thesis by

Bober Eugen
(surname, name)

The topic of the work: **Non-NATO US military-political alliances after the end of the Cold War**

Specialty 291 «International relations, public communications and regional studies»

Department of international communication and political science

Research manager, docent, Chupira Volodymyr

Khmelnyskyi, 2021

The Master's Thesis contains ___ pages, contains ___ tables, ___ drawings, list of reference link consists of ___ references, ___ additions.

Relevance of the work. The problem of US military-political alliances outside NATO is relevant in the context of real Russian aggression, when it is necessary to strengthen the country's defense capabilities, both on its own Armed Forces and Allied assistance, one of which may be related to the status of US major ally.

The first chapter of the work is devoted to the analysis of military-political alliances as a component of international relations, their features and capabilities, consideration of the main security challenges of the United States after the Cold War.

The second chapter examines the nature of US allied policy in strategically important regions in the post-bipolar period, with a special focus on the status of the main US ally outside NATO.

The third chapter reveals the main directions of security cooperation between Ukraine and the United States, discusses the possibilities and prospects for Ukraine to obtain the status of the United States' main ally outside NATO.

Keywords: international relations, military-political alliances, the status of the main US ally outside NATO, the main areas of security cooperation between the US and Ukraine.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Актуальна сучасність в міжнародних відносинах, яка характеризується багатьма гострими конфліктами і навіть війнами, є певним логічним розвитком проблем, що залишились або виникли внаслідок розпаду біполярної системи і повільним формуванням нової. Ця нова система міжнародних відносин пройшла етап мультиполярної і перетворюється на нову біполярну, полюсами якої, з одного боку залишаються США, а з другого боку з'являється новий полюс – Китай. Разом з тим не зникли старі конфліктні зони, і з'являються нові. Однією з таких зон конфлікту є колишній пострадянській простір, який став зоною реваншизму і прямої агресії з боку Російської федерації. В цій зоні опинилась і Україна, яка стала головним об'єктом російської експансії. Тому вкрай важливо знайти додаткові можливості для підвищення обороноздатності України як у суто військовому, так і військово-політичному планах.

Цю російську агресію до певного часу намагались не помічати в Європі та Сполучених штатах, або реагувати на рівні «зростаючого занепокоєння», проте Росія не зупиняється перед ескалацією конфлікту від гібридного до загрози повномасштабного воєнного вторгнення.

Головним чинником захисту суверенітету та територіальної цілісності є Збройні сили України, її військово-технічний оборонний, суспільно-політичний потенціали. Можливості захисту України можуть зрости якщо вдасться заручитись безпосередньою військово-політичною підтримкою з боку США як лідера «Західного світу», який все ще можна називати «гарантом свободи і демократії». Одною з форм такої підтримки може бути здобуття Статусу Основного союзника США поза НАТО.

Метою дослідження є визначення характеру військово-політичних союзів США в період після завершення холодної війни, особливостей статусу Основного союзника США поза НАТО та перспективи отримання Статусу для України.

Об'єктом дослідження є: військово-політичні союзи.

Предметом: особливості військово-політичних союзів США поза НАТО в постбіполярному світі.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні дослідницькі завдання:

1. Визначити сутність і значення військово-політичної складової в міжнародних відносинах.
2. Визначити головні зовнішньополітичні, безпекові виклики США після завершення холодної війни.
3. Виявити форми військово-політичної взаємодії США в стратегічно важливих регіонах світу.
4. З'ясувати сутність та особливості Статусу основного союзника США поза НАТО.
5. Окреслити головні напрями безпекової взаємодії США і України.
6. Визначити можливості надання статусу Основного союзника США поза НАТО для України.

Ступінь наукової розробки теми. Джерельна база дослідження ґрунтується на аналітичних записках, експертних судженнях і оцінках, міжнародно-правових документах, міжнародних публікаціях в ЗМІ, тематичних словниках, офіційних сайтах уряду США, а також інформації у вільному доступі мережі Інтернет, новинарні ресурси України і світу.

Проблема військово-політичних союзів, з одного боку широко висвітлювалась у різних наукових публікаціях, з іншого це стосувалось, переважно, або історії цих союзів нового і новітнього часу, або сучасним проблемам НАТО і відносинам з ним України. Щодо досліджень особливостей статусу Основного союзника США поза НАТО, то таких досліджень обмаль. Дослідженням військово-політичних союзів, їх значення в міжнародних відносинах займались С. Бергсман [70], Д. Гагланд [79], Г. Моргентау [86] та інші іноземні дослідники. Особливості безпекової політики США, їх відносин з Україною приділили увагу М. Белесков [4], О. Бородавка [5],

А. Гетьманчук [13], В. Горбулін [14], М. Капітоненко [20], С. Пронь [43] та інші. Безпосередньо проблема статусу Основного союзника США поза НАТО привертала увагу таких дослідників як О. Баженова [2], О. Дмитращенко [17] та інші.

Методи дослідження. Методологічною основою кваліфікаційної роботи є принципи науковості, об'єктивності, критичного підходу до інтерпретації джерел, логіки. Відповідно до визначеної мети та поставлених завдань застосовано як загальнонаукові (аналіз і синтез, індукція і дедукція, узагальнення, аналогія, метод системного аналізу), так і спеціальні методи дослідження, зокрема методи історично-ретроспективний та історично-порівняльний.

Методи системного аналізу допомогли розглянути роль військово-політичних союзів у міжнародних відносинах, різні фактори формування безпекової політики США в період постбіполярного світу, зокрема появи статусу Основного союзника США поза НАТО.

Метод історичної ретроспекції дозволив простежити еволюцію військово-політичних союзів у міжнародних відносинах, становлення і обставини надання статусу Основного союзника США поза НАТО.

Історично-порівняльний метод дав можливість розглянути та виокремити спільні та відмінні якості в підходах США до укладення військово-політичних союзів у різних регіонах на різних етапах розвитку міжнародних відносин.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні процедури та обставин надання статусу Основного союзника США поза НАТО, на цій підставі з'ясування можливостей і перспектив отримання цього статусу для України.

Практична значимість роботи. Матеріали даного кваліфікаційного дослідження можна використовувати у навчальному процесі ВНЗ при підготовці до індивідуальних домашніх завдань студентів з питань міжнародних відносин, геополітики, актуальних проблем зовнішньої політики,

військово-політичних союзів та їх ролі в структурі міжнародних відносин. Матеріали дослідження можна також застосувати при підготовці тематичних конференцій, рефератів, доповідей, нарисів, есе тощо.

Апробація дослідження. Окремі аспекти теми дипломної роботи розглядалися у форматі курсових робіт в період здобуття бакалаврського рівня.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів (шість підрозділів), висновків й списку використаних джерел.

1. ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНІ СОЮЗИ ЯК СКЛАДОВА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

1.1 Поняття військово-політичні союзи в міжнародних відносинах

Сучасні міжнародні відносини характеризуються надзвичайною складністю та динамічністю, спричиненою різними чинниками, -- від об'єктивних процесів, до суб'єктивного розуміння самого явища і поняття «міжнародних відносин». В сучасній науці склалось декілька теорій міжнародних відносин, отже існують різні підходи до визначення і самого поняття «міжнародних відносин». Серед теорій міжнародних відносин найбільш часто згадуються «ідеалізм», «реалізм», «конструктивізм», які поруч з «марксизмом» отримують і новітні інтерпретації, як «неореалізм» або «неомарксизм». Проявом нових теоретичних підходів є надання міжнародним відносинам гендерної атрибуції, як «маскулізм» або «фемінізм» [100].

Проте, найчастіше, під міжнародними відносинами мають на увазі відносини між державами. Так, наприклад, в енциклопедії Історії України зазначається: «міжнародні відносини – історично сформовані різноманітні зв'язки поміж державами та ін. суб'єктами міжнародного права» [28]. Політична енциклопедія тлумачить міжнародні відносини як взаємини, що відбуваються між національними державами [48]. В навчальній літературі наголошується на множинності аспектів таких відносин: «під міжнародними відносинами розуміють сукупність економічних, політичних, правових, науково-технічних, валютно-фінансових, соціальних, дипломатичних, військових, гуманітарних, комунікаційних та інших зав'язків і взаємовідносин між державами, соціальними, економічними, політичними силами, організаціями та громадськими рухами, що діють на світовій арені. Міжнародні відносини — це багатоаспектне і складноструктуроване

соціально-політичне явище, що має велике значення для сучасної цивілізації, держав і людей, що мешкають на планеті Земля, невід'ємний елемент політики, а тому вимагає підвищеної уваги з боку держави і громадянського суспільства» [50, с.25]. Подібно тлумачать міжнародні відносини і деякі іноземні освітні ресурси: «міжнародні відносини — це взаємодії національних держав і неурядових організацій у таких галузях, як політика, економіка та безпека» [81].

Один з авторів класифікації міжнародних відносин, американський політолог Кеннет Волтц виділив так звану «структурну тріаду» міжнародних відносин – їх головні принципи: по-перше, держави насамперед керуються мотивом виживання; по-друге, учасниками міжнародних відносин залишаються лише держави, оскільки інші актори не володіють достатніми владними можливостями і повноваженнями; по-третє, держави неоднорідні і відрізняються за можливостями та потенціалом [29].

Важливою часткою міжнародних відносин є союзи різних держав. Класик сучасної теорії міжнародних відносин Г. Моргентау з приводу міжнародних союзів зазначав: «Альянси є функцією балансу сил, що діє в рамках багатодержавної системи Приєднання до альянсів є питанням не «принципу», а доцільності, тобто чи нація достатньо сильна, щоб вижити в міжнародній системі без допомоги, чи вигоди від створення альянсу переважають витрати» [86].

Наведені визначення дозволяють зазначити наявність безпекової або військової (воєнної) складової міжнародних відносин. Ці складові пов'язані, як з «мотивами виживання», так і з неоднорідністю держав-акторів, з позиції можливостей і потенціалу.

Пошук більш вигідних можливостей для виживання в складних умовах, часто вирішується за рахунок об'єднання зусиль декількох держав. Поширеною формою таких об'єднань є формування військово-політичних союзів (альянсів, блоків).

Поняття «військово-політичного союзу» (ВПС) трактується як неоднозначне, оскільки метою створення такого союзу або блоку може мати як захист, так і агресія. Американський дослідник Стефан Бергсман, навіть зауважив, що чим більше з'являється публікацій на тему військових союзів, тим, менш чітким є їх визначення [70]. В цілому ж під військово-політичним союзом мають на увазі «союз кількох держав, створений для колективної оборони або ж для ведення бойових дій проти спільного ворога» [10]. Більш детальне визначення наводить Юрій М.В.: «Військово-політичний союз – об'єднання двох або більше держав з метою спільних дій у розв'язанні політичних, економічних і військових проблем. Військово-політичні союзи створюються для досягнення певних військово-політичних цілей, захисту спільних інтересів на міжнародній арені: підготовки війни чи запобігання останній, ескалації агресії чи її відвернення; забезпечення глобальної, регіональної або національної безпеки» [58].

С. Бергсман підкреслює, що важливу, ніяк не останню, роль будь-якого союзу має безпекова складова [70, с. 29]. На цьому ж наголошує визначення альянсів (міждержавних союзів) у Девіда Гогланда: «союз, у міжнародних відносинах, офіційна угода між двома чи більше державами про взаємну підтримку у разі війни. Сучасні альянси передбачають спільні дії з боку двох або більше незалежних держав і, як правило, носять оборонний характер, зобов'язуючи союзників об'єднати зусилля, якщо одна або кілька з них зазнають нападу з боку іншої держави або коаліції. Хоча союзи можуть бути неформальними, вони, як правило, оформлюються договором про союз, найбільш критичними положеннями якого є ті, що визначають *casus foederis* або обставини, за яких договір зобов'язує союзника надавати допомогу іншим членам» [79].

Ступінь взаємодії та рівень взаємної інтеграції в різних ВПС можуть суттєво відрізнятись. Різні види взаємодії можуть передбачатись як для воєнного, так і для мирного часу. Спільні рішення можуть бути обов'язковими для альянтів, а можуть мати рекомендаційний характер. В

деяких ВПС передбачено для держав-членів зобов'язання участі у воєнному конфлікті у разі нападу на члена блоку. Але цей принцип не є обов'язковим для кожного військово-політичного союзу. Наприклад, якщо в НАТО відбудеться напад на одного з членів альянсу - це означає оголошення війни всьому блоку. На противагу, в SEATO такого правила в статуті не було [10].

С. Бергсман у своїй роботі «The Concept of Military Alliance», проаналізувавши багато реальних союзів і порівнюючи їх з іншими формами співпраці та об'єднання визначив вісім елементів військово-політичних союзів. Для досліджуваної теми, опис цих елементів виглядає вкрай важливим, тому їх доречно навести повністю:

1. «Альянси – це домовленості між державами: тут важливо, однак, не держава офіційно визнані або прийняті в міжнародному співтоваристві; необхідне значення має незалежна влада, яка має повноваження управляти певним населення і територією. Це важливо, оскільки тільки тоді є можливість мобілізувати та розпоряджатися силовими можливостями – це є необхідною передумовою в альянсі» [70, с. 28].

2. «Альянси – це фактичні угоди: не має значення, чи угода чітко сформульована рукостисканням між державними діячами або за офіційним договором. Головне лише це самі сторони впевнено знають, що угода існує. Таким чином, вони можуть розраховувати на цій основі і відповідно сформувати свої очікування. Цей критерій відрізняє альянси від об'єднань, які є лише неформальними об'єднаннями держав на основі інтересів, які породжують лише неявні очікування» [70, с. 28].

3. «Альянси мають справу з певною поведінкою для певних непередбачених обставин у майбутньому. Хоча більшість союзів також включають певні дії, які відбуваються протягом усього часу дії договору, наприклад, координація доктрин або спільні навчання, основна частина союз орієнтована на конкретну поведінку, якої слід дотримуватися у разі певної ситуація, так званої *casus foederis* (колективна оборона). Цей елемент відрізняє альянси від простого співробітництва в галузі безпеки або з пактів

про ненапад, які обіцяють певну поведінку на весь термін дії договору» [70, с. 28].

4. «Суттєво, щоб подія, для якої перебачено обіцяну договором дію, невизначена: партнери не знають, коли це станеться, і якщо це станеться взагалі. Це відокремлює альянси від фактичних коаліцій, які є формуються в очікуванні спільних дій щодо події яка напевно відбудеться в більш-менш відомий момент часу – наприклад, вибори чи війна. Цей елемент з невизначеністю дуже важливий, тому що плюси і мінуси обіцянки для конкретної поведінки, яку слід очікувати, суттєво відрізняються від ситуації впевненості: коли держава приєднується до військової коаліції, втягнення в конфлікт є певним, коли держава приєднується до союзу, однак, залученість до конфлікту є лише можливістю, яка не обов'язково повинна відбуватись» [70, с. 28].

5. «Альянс – це обіцянка. Тому її слід відрізнити від реальної дій держави після того, як відбувся *casus foederis*. Отже, – з точки зору партнерів-союзників — проблема довіри чи ризику невиконання, які виявляють лише різні погляди на проблему» [70, с. 28].

6. «Обіцянка включає допомогу у випадку, зазначеному в договорі (зазвичай напад на одного з партнерів). Ця допомога полягає у використанні власних ресурсів для захист іншого. Як це конкретно робиться і який саме вид ресурси, які покриває альянс, не так важливо, суть, однак, у тому кожен із партнерів може розрахувати зі своїм значним зовнішнім внеском ресурси у разі фактичного виникнення *casus foederis*. Цей елемент відрізняє союзи від пактів нейтралітету та від Антант. Тоді як пакти нейтралітету є обіцянкою лише не збільшувати ресурси супротивника, обіцянка Антант включає лише нечіткі зобов'язання щодо консультацій у разі кризи» [70, с. 28].

7. «Обіцянка взаємна. Це означає, що кожен із партнерів повинен розраховувати не лише на переваги зовнішньої допомоги у разі серйозної загрози, але й недоліки ризику вплутуватися в конфлікти партнера і, таким чином, зазнати великих витрат, якщо цей ризик стане реальністю. У багатьох

є односторонні гарантії відносини дуже схожі на альянси, однак у цьому пункті вони відрізняються через гарантію у стосунках один партнер турбується лише про ризик відмови, тоді як інший – тільки стурбований ризиком залучення у конфлікт» [70, с. 29].

8. «Останнє, але не менш важливе, угода відноситься до сфери національної безпеки. Цей елемент – хоча, можливо, здається очевидним – також дуже важливий, тому що тільки в цій сфері ризик настільки високий, що охоплює питання подальшого існування держави як суверена сутність. Це надає альянсам якість серйозності, яка чітко відрізняє їх від угоди в інших сферах зовнішньої політики, таких як фінанси чи торгівля. За допомогою покриття питання національної безпеки ризику, які невід'ємно несуть в собі альянс стають не просто питаннями вартості, а питаннями життя і смерті» [70, с. 29].

Отже, С. Бергсман наголошує, що є суттєві відмінності між будь-якою формою союзнитва між державами і військово-політичним союзом (альянсом).

Слід звернути увагу на те, форма об'єднання-взаємодії між державами може бути різною і відомою під різними назвами: організація, союз, блок, альянс, коаліція тощо. Слід зазначити, що у вітчизняній науці ці терміни використовуються як синоніми, разом з тим термін «союз» і «альянс» мають більш універсальний характер, ними позначають усі різновиди, а «блок», переважно, використовується для організованих і тривалих союзів, тоді як «коаліція» застосовується для союзів на певний період [22].

Виникнення, діяльність та результати таких організацій має тривалу історію. Особливою інтенсивністю формування військово-політичних союзів характеризується новий і новітній час. Починаючи від Наполеонівських війн, які супроводжувались формуванням коаліцій провідних європейських держав, з одного боку, з іншого союзників Наполеона, який теж об'єднав під своєю владою і залучив до своєї армії значну кількість європейських держав і бездержавних народів. Наслідками було утворення Священного союзу, який

взяв під контроль Європу. Протягом усього XIX ст. в Європі укладались різні ситуативні та ідеологічно вмотивовані коаліції.

Але найбільшим масштабом, зокрема і наслідків, вирізнялись союзи укладені в XX ст. Вони теж демонструють різні особливості притаманні військово-політичним союзам, які були описані вищенаведеними елементами С. Бергсмана.

Можна розглянути декілька прикладів того як виникають військово-політичні союзи в новітній час.

Основними державами-союзниками у Першій світовій війні були Велика Британія (Британська імперія), Франція (з колоніями) та Російська імперія, формально пов'язані Лондонським договором від 5 вересня 1914 р. Інші країни, які були або стали союзниками за договором з однією або кількома з цих держав також називалися союзниками: Португалія і Японія за договором з Великобританією; Італія за Лондонським договором від 26 квітня 1915 р. з усіма трьома державами. Інші країни, включаючи Сполучені Штати після їхнього вступу 6 квітня 1917 р., які виступили проти Центральних держав, називалися «асоційованими державами», а не союзними державами; преса США Вудро Вільсон підкреслив цю відмінність, щоб зберегти свободу рук Америки. У Версальському договорі (28 червня 1919 р.), що завершив війну, перераховано 27 «союзних і об'єднаних держав»: Бельгія, Болівія, Бразилія, Британська імперія, Китай, Куба, Чехословаччина, Еквадор, Франція, Греція, Гватемала, Гаїті, Хіджаз, Гондурас, Італія, Японія, Ліберія, Нікарагуа, Панама, Перу, Польща, Португалія, Румунія, Сербсько-хорватсько-словенська держава, Сіам, США та Уругвай [64].

У Другій світовій війні головними союзними державами були Великобританія, Франція (за винятком німецької окупації 1940–1944 рр.), Радянський Союз (після вступу в червні 1941 р.), Сполучені Штати (після вступу 8 грудня 1941 р.), і Китай. Загалом, до союзників входили всі члени Організації Об'єднаних Націй військового часу, які підписали Декларацію

Організації Об'єднаних Націй. Першими підписантами 1 січня 1942 року були Австралія, Бельгія, Канада, Китай, Коста-Ріка, Куба, Чехословаччина, Домініканська Республіка, Сальвадор, Греція, Гватемала, Гаїті, Гондурас, Індія, Люксембург, Нідерланди, Нова Зеландія, Нікарагуа, Норвегія, Панама, Польща, Південна Африка, Радянський Союз, Великобританія, США та Югославія. Наступними підписантами військового часу були (у хронологічному порядку) Мексика, Філіппіни, Ефіопія, Ірак, Бразилія, Болівія, Іран, Колумбія, Ліберія, Франція, Еквадор, Перу, Чилі, Парагвай, Венесуела, Уругвай, Туреччина, Єгипет, Сирія та Ліван [64].

Обставини об'єднання в різні союзи країн з різними інтересами і зовнішньополітичними орієнтаціями теж не рідкість. Прекрасним прикладом цього є Варшавська угода проти Росії. Цей договір, який ще називають «Пакт Пілсудського-Петлюри», був підписаний в ніч з 21 на 22 квітня 1920 року. Польська держава та Українська Народна Республіка домовилися спільно діяти проти більшовицької Росії. Очільники обох країн, Йозеф Пілсудський і Симон Петлюра досить швидко домовилися про співпрацю.

Для України підписання домовленості означало використання останньої спроби домогтися незалежності. Україна сподівалася, за допомоги союзників-поляків, звільнити свої території від Червоної армії та нарешті забрати владу в руки українців.

Що ж стосовно Польщі, то підписання договору означало спробу перемогти свого головного ворога — Червону армію. Українці ж допомогли б Полякам вигнати більшовиків зі своєї землі. Також Польщі була вигідна перемога України, адже тоді б Польща максимально відмежувалася б в Росії. Тобто, Польща не хотіла б мати з Росією спільного кордону.

В той період часу Польща розраховувала на підтримку Антанті. Антанта ж підтримувала білогвардійців, які підтримували ідею про єдину та неподільну Росію. Фактично єдиним повним прихильником протиросійських ідей була Україна, проте Польща не могла її відкрито підтримати, адже це зруйнувало б проантантівську орієнтацію. Тож наважившись на підписання

Варшавської угоди, Польща відповідно визнавала незалежність УНР. Нерівноправність угоди полягала в тому, що Польща мала свої території, а УНР повинна була б звільнити свої землі від загарбників і в майбутньому назначити польське командування над ними. Тобто, українські дивізії на території вже звільненої України повинні були підлягати Польському керівництву.

Незважаючи на кількість мінусів підписання цього договору та ймовірних ризиків Польща та Україна все ж підписали угоду. Це є прекрасним свідченням того, що незважаючи на ризиковість ситуації різні країни готові об'єднуватися, аби побороти Росію-загарбника [1].

В певні військово-політичні союзи можуть об'єднуватись і країни, що раніше були противниками у війні, і країни які між своїми кордонами мають тисячі кілометрів — знаходяться на різних континентах. Як, наприклад, Держави Осі, коаліції на чолі з Німеччиною, Італією та Японією, яка виступала проти союзних держав у Другій світовій війні. Альянс виник у результаті низки угод між Німеччиною та Італією, після чого було проголошено «вісь», що зв'язує Рим і Берлін (25 жовтня 1936 р.), при цьому обидві держави стверджували, що відтепер світ обертається на осі Рим-Берлін. За цим було укладено німецько-японський Антикомінтернівський пакт проти Радянського Союзу (25 листопада 1936 р.). Ворожі акти експансіонізму трьох країн у 1930-х роках посіяли зерно світової війни. Фашистська Італія вторглася в Ефіопію 3 жовтня 1935 р. Імперська Японія, яка з 1931 р. окупувала Маньчжурію (Північно-Східний Китай), 7 липня 1937 р. розпочала там повномасштабну війну. Нацистська Німеччина окупувала Рейнську область у 1936 році, а через два роки анексувала Австрію та Судети. 25 листопада 1936 року міністр закордонних справ Німеччини Йоахім фон Ріббентроп і посол Японії в Берліні граф Мушакодзі підписали угоду, так званій Антикомінтернівський пакт: оскільки Комінтерн, або Третій Інтернаціонал, що базується в Москві, існував щоб «розкласти і підкорити існуючі держави», Німеччина та Японія зобов'язалися

«проконсультуватися один з одним щодо необхідних превентивних заходів і здійснювати їх у тісній співпраці» [69].

Німеччина не вводила жодних санкцій проти Італії під час італо-ефіопської війни (1935–1936): твердо вирішивши приєднати Австрію до Німеччини, Гітлер чекав закінчення війни в Італії, перш ніж зробити свій наступний крок на міжнародній шаховій дошці. Потім, після запеклої кампанії в нацистській пресі проти австрійського канцлера Курта фон Шушніга, німецький дипломат Франц фон Папен у травні 1936 року розпочав переговори з Шушнігом про *modus vivendi*. Проект угоди між Німеччиною та Австрією був поданий італійському диктатору Беніто Муссоліні, схвалення якого було отримано 5 червня. В офіційному комюніке, опублікованому в Берліні та у Відні 11 липня, говорилося, що Німецький рейх визнає повний суверенітет Австрії і що Австрія зобов'язується: « як загалом, так і щодо німецького рейху», проводити політику «німецької держави». Після візиту Галеаццо Чіано, зятя Муссоліні і міністра закордонних справ, до Гітлера в Берхтесгаден 24 жовтня, Німеччина визнала анексію Ефіопії Італією, і так стала першою державою, яка визнала цю анексію. А 1 листопада в Мілані Муссоліні завершив підписання договору, проголосивши вісь Рим-Берлін.

Муссоліні отримав вражаючий прийом. Перекоаний, що в майбутній війні нацистський рейх перемаже, він офіційно підписав німецько-японський антикомінтернівський пакт 6 листопада того ж року, а 11 грудня вивів Італію з Ліги Націй. Німеччина, Італія та Японія тепер утворили трикутник. Так було закладено пакт, що ініціює війну в Європі, яка стане світовою [69].

Зв'язки між державами Осі були зміцнені повним військово-політичним союзом між Німеччиною та Італією (Сталевий пакт, 22 травня 1939 р.) і Тристороннім пактом, підписаним усіма трьома державами 27 вересня 1940 р., через рік після Напад Німеччини на Польщу та початок Другої світової війни. Під час війни ряд інших країн приєднався до Осі, викликаний примусом або обіцянками території чи захисту з боку держав Осі. Вони включали Угорщину, Румунію та Словаччину (після поділу

Чехословаччини в 1939 році) у листопаді 1940 року, Болгарію та Югославію у березні 1941 року та, після розпаду Югославії під час війни, Хорватію (червень 1941 року). Фінляндія, хоча формально не приєдналася до Тристороннього пакту, співпрацювала з країнами Осі через її опозицію Радянському Союзу (якому Фінляндія була змушена поступитися територією в 1940 році) і вступила у війну в 1941 році [69].

Звісно, в історії існувало багато різних військово-політичних союзів, блоків, альянсів, тощо, в яких об'єднувались країни з різними інтересами, а колишні союзники опинялись по різні боки коаліцій. Прикладів у всесвітній історії можна знайти на всі випадки.

Таким чином, проведений аналіз поняття «військово-політичні союзи», дозволяє розглядати їх як одну з найвагоміших складових в структурі міжнародних відносин. Військова складова міжнародних відносин та війни як форма її застосування завжди були засобом впливу або й зміни характеру міжнародних відносин в певному регіоні і, навіть, глобально.

Військово-політичні союзи можна розглядати також як форму відповіді на зовнішньополітичні виклики.

1.2 Головні зовнішньополітичні виклики США після завершення Холодної війни

Сполучені Штати Америки є однією з найсильніших країн в сучасній світовій історії. Маючи одну з найсильніших економік, одну з найстійкіших політичних систем та одну з найбільш сучасних армій світу — маючи таку силу на світовій арені, Сполучені Штати Америки мають величезну силу, що дає їм можливість контролювати мир у світі та в певній мірі встановлювати свої правила. Відповідно, як зазвичай і буває, найсильніший «гравець» завжди має ворога, чи то пак конкурента. Але зростивши свою силу США зростили і кількість своїх конкурентів — тепер загрози постають з різних сторін.

Після завершення холодної війни Сполучені Штати Америки опинились в ролі одноосібного лідера світу і свідомо, або несвідомо, поклали на себе обов'язки щодо захисту всього світу, за що отримали ярлик «світового жандарма» в світовій громадській думці. Вона взялись активно виконувати цю роль, захищаючи Кувейт від нападу Іраку [25], або намагаючись припинити сербську експансію на пост югославському просторі, яка супроводжувалась значними ексцесами, від етнічних чисток, до величезних мас біженців, яких Європа не бачила з часів Другої світової війни [78].

На початку XXI століття, США об'явили нову загрозу для світу — міжнародний тероризм. 11 вересня 2001 року, весь світ став свідком страшного терористичного акту, внаслідок якого загинули тисячі людей. Відомі на весь світ вежі-близнюки у Нью-Йорку стали осередком терористичного нападу — терористи направили у будівлі викрадені літаки, один з яких, згодом, впав у полі в Пенсильванії [51].

Винуватців трагедії знайти вдалось фактично одразу — це були 19 терористів, що були пов'язані з «Аль-Каїдою» та викрали літаки. Основоположником терористичної організації виявився Осама бін Ладен, що тоді перебував в Афганістані, де на той момент, ще з 1996 року, правили таліби. Звісно ж «Талібан» відмовився видавати угруповання терористів та їх організатора Америці. Тож остання вторглась в Афганістан з метою підтримки демократії та знищення терористичних загроз в країні та покарати за скоєне лихо [51].

Об'єктом наступного вторгнення США став Афганістан, де з 7 жовтня 2001 року велась боротьба проти талібів, у якій активну участь брали Сполучені Штати. З перших ж днів боротьби Америка надала авіаційну допомогу та сили для проведення наземних операцій. І врешті, фактично зразу вдалось зрушити режим талібів і перший рік після повалення режиму в Афганістані пройшов досить спокійно [3].

Проте згодом таліби відновили свої сили і вже в березні 2002 року військам міжнародної коаліції довелось провести операцію «Анаконда». Таліби виявились значно сильнішими і звичайна операція врешті переросла в один з найзапекліших боїв з початку війни. Невдовзі після проведеної операції «Анаконда» Талібан почав знову поступово нарощувати та відновлювати свої сили, що врешті вилилось в нові військові дії на півдні Афганістану та партизанську війну, що врешті затягнулась на 2003-2005 роки [3].

Вся ця військова тяганина затягнулась на довгі роки, час від часу то набираючи обороти, то зменшуючи їх. Врешті, лише з приходом до влади 46-го президента Сполучених Штатів Америки – Джо Байдена – Америка врешті вивела свою армію з Ісламського Афганістану. Новий президент аргументував своє рішення прагненням припинити те, що вже давно мало б закінчитись. Якщо повернутись до витоків, то американська армія ввійшла на територію Афганістану з метою знайти та нейтралізувати терористів та їх керівника, що причетні до трагедії, що сталась 11 вересня 2001 року.

Схожою була й історія Сирії та США. Проте панування американських військ в цій державі могло завершитись ще за правління президента США Дональда Трампа. В 2018 році 45-й президент Сполучених Штатів заявив, що виводить війська з Сирії, оскільки вважає операцію по знищенню терористичного угруповання «Ісламська держава» виконаною.

Станом на 2021 рік, на півдні та північному-сході Сирії залишилось лише 900 американських військових, що залишились контролювати 10 військових баз які контролюють основні економічні регіони. Така ситуація означає, що Америка все ж вирішила залишити на теренах Сирії певні військові сили задля надання допомоги озброєній опозиції у боротьбі з терористами «Ісламської держави».

Врешті в США відбулася нова зміна політичної влади – до влади прийшов 44-й президент. Знаковим стало те, що народ Сполучених Штатів вперше за всю історію існування країни вибрав темношкірого президента. За

період свого правління президент зумів себе добре зарекомендувати, втіливши в життя багато задумів: зміна в політиці боротьби з тероризмом, зміна в економічній політиці, реформи в системі охорони здоров'я та фінансовій системі, зміна зовнішньої політики, реформація судової системи та реформація системи боротьби зі злочинністю.

Однією з перших змін, яку впровадив Б. Обама – було підписання домовленості про розширення економічних переговорів на рівні кабінетів США та Китаю. Шлях до підписання даної домовленості розпочався ще за адміністрації Буша молодшого, та лише в квітні 2009-го року Барак Обама зумів втілити цей курс в життя. На далі президент США здійснював візити до Китаю під час яких наголошував, що США підтримують Китай як успішну та процвітаючу державу. Та попри старання президента через деякий час відбулося певне погіршення відносин цих двох країн. На цьому історія могла б завершитися, але американці обрали Б. Обаму на другий термін.

В той же час, коли Обаму було переобрано на другий термін, КНР теж відбулася зміна влади. В червні 2013, новий голова КНР прилетів до США на зустріч з Бараком Обамою. на пресконференції Китайський правитель сказав, що вони мають намір «прокласти маршрут в майбутнє китайсько-американських відносин і накидати ескіз цих відносин». Варто зазначити, що США вдалося втілити заплановані наміри, та показати свою рішучість, щодо впровадження політика повернення «обличчя до Азії» [39].

Наступний президент США Дональд Трамп прийшовши до влади, отримав гарну спадщину про відносини США та Китаю, проте незабаром пропонує нові санкції, де зазначається про нові санкції відносно самого Китаю. Виконавчий указ передбачав відмову від торгових преференцій від Вашингтону до Гонконгу, також новий закон стосувався працівників поліцейських працівників, які на той момент подавляли протести в Гонконгу.

Більше того, ще з 2018 року тягнеться торгова війна між США та Китаєм, що в своїй передвиборчій кампаній Д. Трамп дуже критикував відносини з Китаєм. Адже, експортно-імпортні відносини між країнами були

не рівноцінними. Не рівноцінними на стільки, що США вийшли на величезний торговий дефіцит в відношенні з Китаєм. Також за правління Трампа стався конфлікт з Китаєм, щодо крадіжки інтелектуальної власності, що призвело до накладення санкцій на ряд певних виробників [72].

Загалом політика Трампа на міжнародній арені була досить експресивною та жорсткою. В решті ж на заміну Трампу прийшов новий президент – Байден. Не зважаючи на його більш помірний характер очікувати від нього послаблень санкцій в сторону Китаю не варто. Очевидно що 46-й президент буде дотримуватися того ж самого, що взяв Трамп до Китаю. Джо Байден вважає, і навіть акцентує увагу на тому, що США вкрай важливо знову налагодити та укріпити свої зв'язки з колишніми союзниками. Більше того варто зробити свій акцент в особливості на Азіатських союзниках, адже співпраця з ними дозволить Вашингтону більше впливати на Китай. Саме для цього було прийнято рішення про створення першого флоту ВМС США.

Звісно ж не варто очікувати різких дій зі сторони нової влади США. Президент та нова адміністрація спершу будуть добре зважувати, перш як реагувати на будь-які ініціативи зі сторони Китаю. Більш обережними змушує бути і нещодавно підписане Всебічне регіональне економічне партнерство, яке чітко встановило лідерство Пекіну в регіоні. А це означає, Китай набув більшої впевненості і важко передбачити, яку стратегію він обере, а це змушує США бути більше обережними [36].

Також досить делікатним є геополітичне питання стосовно архіпелагу Спратлі. Ці острови Південно-Китайського моря стали яблуком розбрату — на володіння ними претендують КНР, Філіппіни, В'єтнам, Малайзія, Бруней. Ще з кінця 2013 року в цьому регіоні Пекіном проводяться масштабні роботи — наміваються штучні острови та проводяться гідротехнічні та будівельні роботи. До прикладу там вже побудовано величезний аеродром, що здатен приймати стратегічних бомбардувальників. США ж провели свої кораблі побіля цієї території, що викликало в КНР бурхливу реакцію [9].

Врешті решт, Філіппіни, Бруней, Малайзія, В'єтнам та Китай вирішили остаточно вирішити кому ж належатиме територія Спратлі. Лише влітку 2020-го року США офіційно відхилили претензії Китаю на низку територій в Південно-Китайському морі.

Цільовим напрямком політики США є утримання стійких позицій стосовно політики інших країн та допомагати підтримувати мирні стосунки між ними, не дозволяючи порушити мирні настрої світу. До прикладу Сполучені Штати Америки не упустили з виду випробувальні пуски крилатих ракет в Північній Кореї. Америка з пересторогою поставилась до даної події, адже це була пряма загроза не лише стратегічним позиціям США в регіоні, а й безпеці прямих союзників США. Незважаючи на те, що США підтримують розвиток та осучаснення війська та військової техніки, проте діяльність з випробуваннями ракет в КНДР занепокоїли Штати. "Ця діяльність підкреслює постійну увагу КНДР до розвитку своєї військової програми і загрозам, які вона представляє для своїх сусідів і міжнародної спільноти", – йдеться в заяві Індо-Тихоокеанського командування Збройних сил США [48].

Сполучені Штати Америки та весь світ в цілому найбільш схвильовані через «Ядерну програму КНДР». Це програма Північної Кореї та створення власної ядерної зброї. Данна програма викликає різку негативну реакцію з боку більшості країн світу, адже на маті мається на увазі ядерно роззброїти всю землю. Відповідно, рада безпеки ООН після низки випробувань одноголосно підтримала позицію США і підписала ряд санкції щодо КНДР. Китай та Росія теж підтримали цю позицію [59].

Знаючи усю нестабільність сучасного світу США вирішили тримати досить активну позицію на міжнародній арені. Вони тримають близький зв'язок не лише з великими країнами, а й з такими малими, як Україна. Яскравим прикладом цього є те, як Штати підтримали Україну під час нападу агресора-Росії [32].

Останні найяскравіші агресивні події зі сторони Росії розпочались ще в 2014 році, коли «братня» Росія захопила та анексувала Крим. Позбавивши Україну законних територій, РФ виявилось цього замало – і вона вирішила захопити ще й схід. Сполучені Штати Америки, побачивши таку ситуацію, вирішили стати на бік справедливості та допомогти Україні. Перше, що вони вирішили зробити – допомогти зі збройним оснащенням та підготовкою кваліфікаційних воїнів. Розпочавши здійснення плану, водночас, вони запроваджували санкції проти Росії, яка завжди вела агресивну та деструктивну політику на міжнародній арені [31].

Якщо розглядати ситуацію в цілому, то суперечності між Російською Федерацією та США розпочалася відразу після розпаду СРСР. Для Сполучених Штатів розпад радянського союзу означав збільшення кількості, хай і дрібних, країн, що володіють ядерною зброєю. Для США простіше було мати справу з одним «великим власником», ніж налагоджувати зв'язок та контролювати багато малих ядерних країн.

Більше того, існування Радянського Союзу з його тоталітарним і репресивним контролем – було стримуючим чинником для народів, що потенційно могли добитись суверенного державного існування. По розпаду СРСР можливості Росії зі стримування колишніх союзних республік, і, навіть, свої деяких федеративних суб'єктів, значно ослабли. США з початку розпаду СРСР більш опікувались можливістю розповзання ядерного озброєння, з погано контрольованого пострадянського простору. Тому більш лояльно відносились до Росії до того ж в надії на розвиток демократичних процесів.

Але Росія, по відношенню до своїх країн-сусідів сама є агресором. Яскравим прикладом є її бажання забрати частину територій сусідніх до неї країн – наприклад Грузії. 8 серпня 2008 року Росія спробувала силою захопити Південну Осетію та назвала свою операцію «примушуванням Грузії до миру». Надалі Росія ще багато своїх операцій з захоплення чужих

територій називала операціями з повернення воістину російських територій. Такою ж метою характеризувалися всі військові дії Росії проти України [8].

Агресія Росії на пострадянському просторі, втручання у різні конфлікти в Азії, Африці та Латинській Америці, де діє всупереч інтересам США, перетворює її на зовнішньополітичний виклик, принаймні так виглядає зовні.

Таким чином, Сполучені штати залишившись одним полюсом в світовій міжнародній системі опинились перед цілою низкою викликів, які вже підважують її домінування, а можуть в перспективі звести їх нанівець. Оскільки окрім зовнішніх викликів, даються в знаки і внутрішні. Як підкреслив В. Горбулін «Сьогодні США – не гегемон, а просто світовий лідер, тобто від глобальної всемогутності вони перейшли до глобальної переваги. Слід просто пам'ятати: політична й економічна системи США сконструйовані так, що внутрішня стабільність у цій країні нерозривно пов'язана з їхнім домінуванням у світі» [14, с. 77].

Отже, США як одна з найсильніших держав світу та здатна утримувати активну позицію на світовій арені постійно повинна акумулювати свої зусилля та направляти їх у найпріоритетніших напрямках. Одним із них є ВПС.

Як зазначено в Резюме стратегії національної оборони США на 2018 рік: «Взаємовигідні альянси та партнерства мають вирішальне значення для нашої стратегії, забезпечуючи довговічність, асиметричну стратегічну перевагу, з якою не може зрівнятися жоден конкурент чи суперник. Такий підхід послужив Сполученим штатам добре, у мирі та війні, протягом останніх 75 років. Нам на допомогу прийшли наші союзники та партнери після терористичних атак 11 вересня і зробили внесок у кожен велику військову операцію під проводом США, оскільки Кожен день наші союзники та партнери приєднуються до нас у захисті свободи, стримуванні війни та утриманні принципів, які забезпечують вільний і відкритий міжнародний порядок» [91].

Таким чином, можна зробити висновок, що після закінчення холодної війни і розпаду біполярної системи, США зіткнулись з серйозними викликами в різних регіонах планети та на глобальному рівні. До них можна віднести:

міжнародний тероризм;

ісламський фундаменталізм та його експансію;

зростаючу економічну та військову могутність КНР, що претендує на світову першість.

Ці виклики примушують США шукати нові форми союзницьких відносин з країнами в різних регіонах, важливих зі стратегічної або геополітичної точок зору.

2. ГОЛОВНІ СОЮЗНИКИ США ПОЗА НАТО

2.1 Статус Основного союзника США поза НАТО та його особливості

Проведений теоретичний аналіз засвідчив, що військово-політичні союзи завжди були вагомим інструментом досягнення спільних стратегічних цілей, або й просто засобом вирішення проблем різного масштабу в міжнародних відносинах. Особливо їх роль зростає в нову та новітню історичні епохи.

Після завершення Другої світової війни склалась нова геополітична ситуація, яку теж довелося контролювати за рахунок альянсів. Головна увага протистояння зосереджувалась на європейському театрі – між НАТО і Варшавським договором. Проте США, які тоді посіли місце лідера «Західного світу», мали стратегічні інтереси і в інших регіонах планети, особливо там, де виникала або посилювалась загроза поширення і перемоги комунізму. Ці стратегічні цілі США досягали й завдяки створенню нових військово-політичних союзів різної інтенсивності й тривалості.

Їх можна умовно поділити на такі, що виникли під час холодної війни, і такі, що виникли після її завершення.

Прикладом першого різновиду можуть слугувати формальні і неформальні союзницькі відносини США і країн Південно-Східної Азії, таких як Японія, Тайвань та інших. До другого різновиду слід віднести країни, що отримали статус Головного союзника США за межами НАТО.

Аналізуючи особливості союзницьких відносин США з різними країнами, експерти звертають увагу на те, що під «союзником» США мають на увазі всі держави, з якими у них існує співпраця у тій чи іншій галузі. Тобто «свідомо не окреслюють чітких рамок та кордонів між своїми союзниками з метою показати їхню рівну значущість для зовнішньої політики країни» [17, с. 130].

Після поразки Японії у Другій світовій війні, в 1947 році була прийнята нова Конституція. В основу нового основного державного документу було покладено пацифістські принципи, відображені у 9 статті Конституції: «Щиро прагнучи до міжнародного миру, заснованого на справедливості та порядку, японський народ назавжди відмовляється від війни як суверенного права нації та від погрози силою або її використання як засобу вирішення міжнародних суперечок. (2) Для досягнення мети попереднього пункту сухопутні, морські та повітряні сили, а також інший військовий потенціал ніколи не зберігатимуться. Право войовничості держави не буде визнано» [68]. Окрім того, Японія за результатами війни втратила території завойовані ще на початку століття. Опинившись у ролі переможеної сторони Японія повинна була встановити військово-політичні і стратегічні стосунки з іншим міжнародним актором для власного захисту. Таким партнером стали США. Мирний договір був підписаний у 1951 році в Сан-Франциско. Разом з цим Японія і США уклали договір США про безпеку, згідно з яким Сполучені штати одержали право тримати власні збройні сили на території Японії [37]. США використовували доктрину «радянської військової загрози» для Японії і в цілому в регіоні для забезпечення власної присутності в регіоні, та зацікавленості різних країн у присутності збройних сил США в регіоні [43, с. 58].

Таким чином, Японія змінила свій статус із ворожого на союзницький. Цей статус було підтверджено Договором про співпрацю та взаємобезпеку між США та Японією, який разом з «доктриною Йосіди» передбачали широкі економічні, торгівельні та військово-політичні взаємини, які набули характеру стратегічного партнерства [37]. Проте це мало певні наслідки, адже «... повоєнна політика Японії розвивалася в міцній залежності від відносин із Сполученими Штатами. В обмін на гарантії США обороняти Японію та збереження вільного доступу на американський ринок своєрідний “дозвіл” на кориговане проведення зовнішньої політики фактично було передано Вашингтону» [43, с. 49].

Посилення позицій США в Тихоокеанському регіоні після II світової війни забезпечувалось ще й посередницькою функцією між Японією та Південною Кореєю, яку взяли на себе США, зважаючи на важкий історичний тягар японо-корейських відносин.

Таким чином, Сполученим штатам вдалось забезпечити воєнну-політичну стабільність і власні стратегічні інтереси завдяки укладенню регіональних військово-політичних союзів з країнами чия безпека могла б бути підважена могутніми сусідами: СРСР, КНР і КНДР.

По завершенню холодної війни, стосунки між США, Південною Кореєю та Японією в цілому залишились союзницькими, хоча прагнення проводити більш самостійну політику, зокрема і військову, простежується і в Токіо, і в Сеулі. З іншого боку, посилення КНР і загроза можливого ядерного озброєння КНДР підтримують союзницькі відносини в актуальному стані.

Ще одним союзником США з Азійсько-Тихоокеанського регіону є Тайвань. Хоч Китайська республіка (Тайвань) є невизнаною державою, але має власні економічні та гуманітарні зв'язки з багатьма країнами. Зокрема з США, адже саме Америка вже більш ніж півстоліття є гарантом існування та ключовим партнером Тайваню, що на думку дослідників, може розглядатись як військово-політичний союз по-суті, оскільки Китайська республіка не є суверенною державою [30]. Американсько-тайванські відносини на початку XXI століття характеризувались досить класичним механізмом взаємодії: взаємні візити високопосадовців, транзитні зупинки президента Тайваню, контакти держдепартаменту США з політичними діячами Китайської республіки, підписання воєнних контрактів і так далі. Загалом контакти держав відбувались в самих різних сферах: від військово-політичної до економічної, від наукової до культурно-просвітницької. А з 1979 року для підкріплення тісних стосунків у США почав діяти Закон про стосунки з Тайванем [30]. Цей закон був прийнятий Конгресом 10 квітня 1979 року з метою підтримки Тайваню. Закон проголошував обов'язки Америки щодо підтримки безпеки Тайваню і став заміною діючого на той момент

двостороннього «Китайсько-американського договору про взаємну оборону». Особливостями цього договору було те що в ньому декларувалась прихильність США до «політики єдиного Китаю». Після смерті Чан Кайші, і визнання КНР країною, що має право на представництво Китаю в ООН (1971 р.), формальні дипломатичні відносини США і Китайської республіки змінилися. Спроби США добитись статусу «подвійного представництва» Китаю в ООН успіху не мали [93]. Потрібно було укласти новий договір. В новому законі висловлювалась надія на ненасильницьке об'єднання Китаю в майбутньому, а головне, передбачались обов'язки США щодо надання Тайваню оборонних послуг в незалежності чи при загрозі небезпеки соціально-економічній та політичній системам Тайваню. Зокрема в законі зазначалось: «забезпечити Тайвань озброєнням оборонного характеру; і підтримувати здатність Сполучених Штатів чинити опір будь-якому використанню сили або іншим формам примусу, які б поставили під загрозу безпеку людей або соціальну чи економічну систему на Тайвані» [92]. У 1994 році адміністрація Б. Клінтона зробила спробу зменшити інтенсивність відносин з Тайванем, сподіваючись на покращення взаємин з КНР, проте ця ініціатива не отримала підтримки [57]. Що стосується військово-економічних відносин Сполучених Штатів Америки та Тайваню, то під час другої каденції Барака Обами, в 2010 році, Державний департамент США заявив про рішення що дозволяє американським компаніям постачати зброю різного калібру в Тайвань на загальну суму 100 мільйонів доларів. А вже в 2011 році за офіційними даними сума збільшилась до 5,85 млрд. доларів. Зазначалось що такі поставки дали змогу Тайваню значно укріпити та модернізувати свої сили на військовому поприщі [37].

Відносини між США і Тайванем весь час викликали занепокоєння або й роздратування у материкового Китаю. Пекін розцінює такі відносини як втручання в свої внутрішні відносини з островом. Час від часу виникали кризи в стосунках між Пекіном, Тайбеєм та Вашингтоном, як, наприклад, криза 1996 р. Влітку 2021 року почалось чергове загострення ситуації

навколо Тайваню, що супроводжувалось не тільки заявами, але й порушенням повітряного простору Тайваню військовими літаками КНР. Представники КНР навіть заявляли про можливість або й наміри приєднати Тайвань до материкового Китаю [6]. Ця ситуація змусила очільників країн висловитись із взаємними застереженнями. США наголосили на готовності захищати Тайвань [47].

Ще однією формою співпраці Сполучених Штатів Америки з іншими країнами є різноманітні оборонні та військові програми, які сприяють тіснішій взаємодії між різними державами і можуть розглядатись як заходи, що є елементами військово-політичного союзництва. Одною з таких програм є ABCANZ. Слід зауважити, що таких програм є декілька і усі вони взаємоузгоджені та діють комплексно як міжнародна програма стандартизації (International Standardization Program), як у свою чергу є підрозділом Управління оборонної програми стандартизації Defense Standardization Program Office (DSPO). Метою міжнародної програми стандартизації DSPO є сприяння використанню та впровадженню стандартизації як одного з важливих елементів для забезпечення взаємодії з союзниками та партнерами [73]. Це програма для армій Америки, Великобританії, Канади, Австралії та Нової Зеландії, що направлена на оптимізацію та стандартизацію військових навчань та устаткування армій вищезазначених країн. Вона була заснована в 1947 році як засіб утвердження тісної співпраці США, Сполученого Королівства та Канади започаткованої під час Другої світової війни. Пізніше програма розширилась та включила до себе Австралію (1963 року) та Нову Зеландію (як спостерігача з 1965 року, та повним членством з 2006 року). Програма ABCANZ, як зазначається в документі: «зосереджена на оперативній сумісності, яка є здатністю сил Альянсу і, якщо це необхідно, сил партнерів та інших держав, тренуватися, навчатися та ефективно діяти разом під час виконання призначених місій і завдань» [65].

Ще однією програмою, схожою до ABCANZ є «Five Eyes» або FVEY. Це розвідувальний альянс до якого входять Австралія, Канада, Нова Зеландія, Великобританія та США. Five Eyes було офіційно засновано після Другої світової війни на основі багатосторонньої угоди про співробітництво в галузі розвідки сигналів (SIGINT), відомої як Угода UKUSA, 5 березня 1946 року. [94]. В розпал холодної війни саме FVEY розробили ECHELON для спостереження за комунікацією колишнього Радянського Союзу та Східного блоку, а сьогодні продовжує функціонувати в нових умовах, коли вийшла за межі свого військового призначення у «глобальну систему перехоплення приватних і комерційних комунікацій» (масове спостереження та промислове шпигунство)» [75]. Під час «війни з терором» FVEY стали займатись зокрема і кібер-тероризмом. Проте, його стрімке поширення призвело до необхідності створення спеціального альянсу в сфері кібербезпеки. Як зазначають на сайті кібер-командування США, ще 1995 році керівники Міністерства оборони публічно визнали, що військові мережі США вразливі до віддалених атак. З ініціативи міністра оборони Р. Гейтса у 2009 році було створено кібер-команду США (USCYBERCOM) під керівництвом Стратегічного командування США (USSTRATCOM), місія якого – «спрямовувати, синхронізувати та координувати планування та операції кіберпростору для захисту та просування національних інтересів у співпраці з національними та міжнародними партнерами» [95].

Зважаючи на рівень використання інтернет мережі у всьому світі, доцільним було створення ще одного проекту під назвою Cyber Flag 21-1. Програма була створена для забезпечення колективної безпеки у кібер-просторі. Її створення було ініційовано у відповідь на посилення кібератак на цивільні, військові та стратегічні об'єкти. Як було заявлено в Інформаційному бюлетені Білого дому від 15.04.2021 р. «Забезпечення негативних наслідків для Уряду Росії за шкідливу іноземну діяльність»: «ми зміцнюємо нашу відданість колективній безпеці у кіберпросторі. Міністерство оборони США робить кроки щодо залучення додаткових

союзників, включаючи Великобританію, Францію, Данію та Естонію, до планування навчань CYBER FLAG 21-1, спрямованих на вдосконалення наших оборонних можливостей та стійкості у кіберпросторі. CYBER FLAG 21-1 створить спільноту захисних кібер-операторів та покращить спільні можливості США та їх союзників щодо виявлення, синхронізації та спільного реагування на змодельовані шкідливі дії в кіберпросторі, націлені на нашу критично важливу інфраструктуру та ключові ресурси» [76].

Окремої уваги вартий ще один альянс, що був створений 15 вересня 2021 року між Сполученими Штатами Америки та Австралією – тристоронній альянс в сфері безпеки AUKUS, що швидко здобув дуже резонансну оцінку на світовій політичній арені [34].

Всі учасники цього альянсу заявляють, що ціллю даного партнерства є захист спільних інтересів в Індо-Тихоокеанському регіоні та об'єднання зусиль в плані розвитку оборонного сектору [82]. Утворення нового альянсу викликало негативну реакцію, в першу чергу в КНР і РФ які вважають, що це порушує стратегічний баланс в регіоні. Аналітики-міжнародники зазначають, зокрема, оглядач журналу «Дипломат» С. Стронжіо, що «хоча Китай прямо не згадується в оголошенні AUKUS, це чітко сигналізує про посилення позиції США щодо Китаю та значне підвищення стратегічних ставок» [90]. Експерти-міжнародники, зокрема, Коллін Ко, зазначають, що можна пояснити занепокоєність Пекіну щодо новоствореного альянсу AUKUS, який має в своїй основі елементи стійкого технологічного партнерства. А той факт, що Сполучені Штати Америки готові поділитись технологією створення надчутливих підводних човнів з іншими країнами дає нам багатообіцяючі прогнози. Звертається увага і на те, що створення цього альянсу відбулось на фоні погіршення стосунків між Австралією та Китаєм [34]. Загалом, хоч платформа AUKUS створена для ведення конструктивних діалогів між країнами, проте прирівняти її до НАТО не можна, адже остання має значно більш широкий спектр взаємодії і більш жорсткі рамки взаємних

зобов'язань. В цілому, новий альянс слід розглядати як ще один прояв тенденції посилення співпраці в межах так званої «англосфери» (Anglosphere) [66]. Досвід військово-політичної взаємодії між країнами англосфери був набутий ще в часи холодної війни, так були створені ANZUK (Australia, New Zealand, United Kingdom) [23], та ANZUS (Australia, New Zealand, United States) [16], відомі як «Тихоокеанський пакт безпеки», які згодом увійшли до Організації Договору Південно-Східної Азії The Southeast Asia Treaty Organization (SEATO), членами якої стали ще й неангломовні країни: Філіппіни, Франція, Пакистан, Таїланд [27].

Загалом, коаліції ініційовані США, є досить різноманітними. Навіть, коли США не зобов'язуються всіх захищати в військовому плані, але відсоток результативності діяльності цих альянсів досить таки високий і без втручання США. Одною з форм залучення до особливих військово-політичних відносин Сполучених штатів з країнами, що вважаються важливими зі стратегічної точки зору в різних регіонах планети, є статус Основного союзника США поза НАТО Major Non-NATO Ally (MNNA). Цей статус «надає іноземним партнерам певні переваги у сферах оборонної торгівлі та співпраці в галузі безпеки... Хоча статус MNNA надає військові та економічні привілеї, він не тягне за собою жодних зобов'язань щодо безпеки перед визначеною країною» [83].

Статус основного союзника США за межами НАТО надає переваги в обороні та безпеці, а саме:

- 1) Має право на отримання позики матеріалів, матеріалів або обладнання для спільних досліджень, розробок, тестування або оцінки.
- 2) Можливе розміщення військових резервів, що належать США, на його території за межами військових об'єктів США.
- 3) Може укласти угоди зі Сполученими Штатами про спільне забезпечення навчання на двосторонній або багатосторонній основі,

якщо фінансові домовленості є взаємними та передбачають відшкодування всіх прямих витрат США.

4) Максимально можливою мірою, має право на пріоритетну доставку надлишкових оборонних предметів, переданих відповідно до розділу 516 Закону про іноземну допомогу (якщо вони розташовані на південному або південно-східному фланзі НАТО).

5) Підлягає розгляду щодо придбання боєприпасів зі збідненим ураном.

6) Має право укласти меморандум про взаєморозуміння або іншу офіційну угоду з Міністерством оборони США з метою проведення спільних дослідницьких проектів у галузі оборонного обладнання та боєприпасів.

7) Дозволяє фірмам MNNA, як і країнам НАТО, брати участь у торгах за контрактами на технічне обслуговування, ремонт або капітальний ремонт обладнання Міністерства оборони США за межами Сполучених Штатів.

8) Дозволяє фінансувати закупівлю пристроїв для виявлення вибухівки та інших антитерористичних дослідницьких і розробних проектів під егідою робочої групи технічної підтримки Державного департаменту [83].

Статус Основного союзника США є частиною системи Американських військово-політичних коаліції. Вони мають багато різних аспектів, що зазначені в Американському законодавстві, найважливішими серед яких є: Закон про іноземну допомогу (Foreign Assistance Act), прийнятий у 1961 і доповнювався у різні часи різними адміністраціями [77], Закон про контроль за експортом зброї (Arms Export Control Act), прийнятий у 1976 році [67].

На відміну від НАТО, де діє зобов'язання «напад на одного – напад на всіх», регіональні оборонні договори і альянси такої норми не мають, проте дають багато можливостей для різноманітної співпраці в царині оборони і не тільки. Адже однієї запоруки, що у випадку бойових дій США прийдуть на

допомогу, буде не достатньо для повноцінного військового союзу. Окрім того, якою б сильною не була допомога США, головне значення має власна оборона. Важливе значення має і спільне планування оборони, що є основною діяльністю НАТО як організації [45]. Важливим аспектом статус є матеріальна основа військової потужності, як її називають «hardware» спільної оборони. Сполучені Штати Америки можуть суттєво сприяти союзникам у цій сфері – доступ до збройних технологій та спільних військових розробок. Справа в тому, що купити американське озброєння або технології не просто, оскільки ринок озброєння і технологій регулюється цілою низкою законів і кодексів, зокрема в кодексі законів США про Збройні сили, вказано: «Країни та організації, з якими Міністр оборони США може укласти меморандум про угоду (або іншу офіційну угоду) є такими: (А) Організація Північноатлантичного договору. (В) Організація НАТО. (С) держава-член Північноатлантичного договору. (D) Головний союзник поза НАТО. (Е) Будь-яка інша дружня іноземна країна» [62]. Для членів НАТО процедура спрощена, але не автоматична. Ринок оборонної продукції США є найбільшим та найпотужнішим в світі за розвитком військових технологій, але він закритий практично для всіх країн, які не зазначені як члени альянсу, союзники або дружні іноземні держави (*friendly foreign country*) [62]. Статус основного союзника США поза НАТО дає певній країні кращий доступ до американського військового «hardware», який може надаватись і без угоди про спільну оборону. Експерти наголошують, що усі ці преференції не є гарантією військового захисту, але засвідчують – США більш уважливі щодо безпеки союзників за межами НАТО в порівнянні з іншими країнами [45]. Якби якась з країн всього світу захотіла придбати військову техніку таку як винищувачі F-35 чи протиракетні системи Aegis, це було б не можливо, адже такі можливості мають тільки члени НАТО або союзники за межами НАТО. Звісно Японія, Австралія та Республіки Корея мають і власні розробки, прикладом може бути ракетний потенціал Республіки Корея, що переважає потенціал КНДР якими тим не менш вона намагається налякати

весь світ. Слушно зауважують, якби не союзницький статус, то не було б потенціалу [45].

Таким чином, з'ясовано, що Сполучені штати активно використовують можливості регіональних військово-політичних союзів для забезпечення власних геополітичних та стратегічних інтересів та відповідної підтримки союзних і дружніх країн регіону.

Витоками цих союзів є як досвід спільної участі в Другій світовій війні, і протистоянні комунізму під час холодної війни, так і новітні загрози які потребують спільних зусиль.

В зовнішньополітичній практиці США не розрізняють союзників за значимістю, яка полягає тільки у формі зобов'язань самих Сполучених штатів та можливістю застосовувати Закон про контроль над експортом зброї.

2.2 Надання статусу Основного союзника США поза НАТО: обставини і мотивація

Як було з'ясовано в попередньому підрозділі, Сполучені штати використовують різноманітні форми залучення країн до взаємодії з метою досягнення певних цілей регіонального або й глобального значення. В епоху біполярного світу і холодної війни, яка виглядала як нескінченна, такі взаємини, переважно, укладались між групою різних країн і мали вигляд усталених військово-політичних блоків, як «CENTO», «SEATO» та інші. Після закінчення холодної війни ситуація змінилась, проте необхідність підтримувати своїх ситуативних або постійних союзників у різних регіонах не зникла. Така підтримка, що не потребувала прямого військового-втручання, а зводилась до постачання стратегічних товарів та зброї, набула характеру двосторонніх договорів, що до того ж підвищували статус партнера і виглядали досить привабливо. Одною з таких форм, як уже було з'ясовано, є Статус Основного союзника США поза НАТО. Саме визначення

Major — головний, основний (зустрічаються різні варіанти перекладу) підкреслює особливість, винятковість характеру партнерських або союзницьких відносин.

Ідея створення статусу з'явилась в адміністрації президента Рональда Рейгана в II половині 80-х рр. Дослідники вважають, що на державному рівні термін «основний союзник поза НАТО» з'явився на засіданні Конгресу 8 липня 1986 р. у законопроекті Сенату про «Спільні науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи з основними союзниками США поза НАТО», який запропонував сенатор від Республіканської партії Аризони Барі Голдуотер, він визначав «основного союзника поза НАТО» як державу, яка не є членом Організації Північноатлантичного договору, і з якою доцільно мати спільні програми науково-дослідних робіт та виробництва для забезпечення оборонних потреб США [2, с. 164].

Норма яка визначає Статус Основного союзника США поза НАТО є частиною Кодексу США, 22 Розділу: Міжнародні відносини і стосунки (Title 22 – Foreign relations and intercourse); 32 Глави: Іноземна допомога (CHAPTER 32 Foreign assistance); II Підрозділу: Військова допомога і торгівля (SUBCHAPTER II – Military assistance and sales); II Частини Військова допомога (Part II – Military Assistance). Ця норма пов'язується з діючим Законом про контроль над експортом зброї (Arms Export Control Act), тому потребує узгодження з Конгресом.

Надання статусу прерогатива президента США, згідно закону він має за 30 днів повідомити Конгрес про надання статусу тій чи іншій країні, також президент може відкликати цей статус [61]. Ось як виглядає документ, який засвідчує ініціативу президента Дж. Буша про надання статусу MNNA для королівства Бахрейн: «Згідно з повноваженнями, наданими мені розділом 517 Закону про іноземну допомогу 1961 року з внесеними до нього поправками (Закон), я цим призначаю Королівство Бахрейн основним союзником Сполучених Штатів, поза НАТО, для цілей Закону і Закону про контроль за експортом зброї. Ви уповноважені і уповноважені опублікувати це

визначення у Федеральному реєстрі» [84]. Очевидно, що існує процедура представництва мотивів та їх аргументація представником кабінету перед Конгресом, у випадку з Аргентиною це був посол США в цій країні, який за дорученням Державного департаменту робив доповідь [88].

В законі в якому дається визначення статусу основного союзника США поза НАТО (в редакції 2017 року) зазначено, що стосовно таких країн як Австралія, Єгипет, Ізраїль, Японія, Республіка Корея та Нова Зеландія Президент не зобов'язаний повідомляти Конгрес про надання Статусу, оскільки вони вважаються такими, що отримали цей статус на дату набрання чинності цим розділом кодексу [61]. Для цих країн введення цього статусу нічого не змінювало, оскільки вони вже давно отримували допомогу – тобто озброєння, амуніцію та інші стратегічні товари і технології на підставі діючих договорів та застосування Закону про іноземну допомогу та Закону про контроль над експортом зброї. На цій же підставі в законі наголошується про визнання Статусу для Тайваню.

Першим використав Статус для підкреслення і формалізації союзницьких відносин з важливими для зовнішньої політики США країнами Рональд Рейган. 1987 році він надав Статус Ізраїлю. Ситуація на Близькому сході була напруженою, через арабо-ізраїльський конфлікт. Для Сполучених штатів Близький схід був важливим стратегічним регіоном в якому вони конкурували з СРСР, що мав сильний вплив на арабські країни, використовуючи антиізраїльські настрої. Тому, щоб підкреслити союзницькі відносини з Ізраїлем йому було надано Статус Основного союзника США поза НАТО, підкреслюючи, що він такий же яким користуються давні союзники США Австралія, Японія і Південна Корея. Одночасно з Ізраїлем його отримав Єгипет [96].

Після Р. Рейгана наступні президенти теж використовували надання Статусу для досягнення зовнішньополітичних цілей та закріпленню позицій в різних регіонах, де виникало напруження.

Країною, яка отримала цей статус за першої каденції Б. Клінтона була Йорданія. Вона отримала Статус у 1996 році.

Йорданія була другою країною, що визнала Ізраїль, відмовившись від принципів Хартумської резолюції яку підписала разом з деякими іншими країнами арабського світу про невизнання Ізраїлю та неприпинення війни з ним. У 1994 році Йорданія уклала з Ізраїлем мирну угоду і встановила дипломатичні відносини. Оскільки для Б. Клінтона завдання встановлення арабо-ізраїльського миру було вкрай важливим, то ізраїльсько-йорданський мир можна було вважати успіхом напередодні нових виборів. Потрібно було відзначити Йорданію, укріпити її позиції в регіоні, оскільки цей мир несхвально зустріли всі арабські країни, окрім Єгипту, який мир з Ізраїлем підписав раніше, ще в 1979 році.

В другу каденцію Б. Клінтона у 1998 р. статус отримала Аргентина, вона була першою в Південній Америці, хто отримав цей статус. Мотивуючи надання статусу перед Конгресом було відзначено, що Аргентина стала лише восьмою країною в світі, яка має такий статус, першою в Латинській Америці, і це відображає визнання Сполученими штатами важливості співпраці Аргентини в галузі міжнародного миру, особливо під час операції «Щит пустелі» та «Буря в пустелі», в миротворчих операціях на Гаїті, в Перу і Еквадорі й майже в десятці інших міжнародних миротворчих зусиль [88].

Найбільша кількість країн була відзначена Статусом за адміністрації Джорджа Буша: у 2002 р. Бахрейн; протягом 2003 року отримали Філіппіни, Таїланд; у 2004 році – Кувейт, Марокко і Пакистан.

В цей час США вели війну в Іраку, де внаслідок вторгнення було повалено режим іракського диктатора Саддама Хусейна. Вторгнення не мало мандата ООН, зброю масового знищення в Іраку не знайшли, війна була не популярною, складною і затягнулась надовго. Тому американському уряду потрібно було шукати опору в різних регіонах підкреслюючи союзницькі стосунки. Особливо важливими були союзницькі відносини з країнами арабськими та загалом ісламськими, такими як Кувейт і Бахрейн, які були

союзниками ще в першій війні в Перській Затоці. В інформаційному бюлетні на сайті Державного департаменту США, про американо-кувейтські відносини підкреслено, що з 2003 року Кувейт забезпечував основну платформу для операцій США і коаліції в Іраку. Кувейт також є важливим партнером США в боротьбі з тероризмом, включаючи зусилля щодо блокування фінансування терористичних угруповань, зазначаються також його заслуги й в боротьбі проти ІДІЛ [97].

Разом з тим в окремих випадках надання статусу є підстави вважати формую втручання в перебіг регіональних конфліктів. Наприклад, протягом 90-х — початку «нульових» років в Алжирі була жорстока громадянська війна, коли ісламістські угруповання намагались поставити під контроль державу і об'явили війну США і Заходу в арабському Магрибі. В той же час в сусідньому Марокко відбувались ліберальні реформи, король Мохамед VI проявляв певну лояльність до США, разом з тим у Марокко є проблеми з визнанням кордонів з Іспанією, Західної Сахарою, контролем трафіку наркотиків та незаконної міграції [87]. Але безпосередня мотивація надання статусу була в межах стратегії боротьби з міжнародним тероризмом, заслуги у боротьбі з яким і були відзначені в такий спосіб. Президент США зробив цей крок у знак визнання тісних відносин між США і Марокко, вдячності за незмінну підтримку Марокко в глобальній війні з тероризмом [98]. В заслугу Марокко і особисто королю Мохамеду було поставлено знешкодження більше двох тисяч терористів, що мали зв'язок з терористами-смертниками, що здійснили атаку в Касабланці, коли загинуло 45 осіб і 12 смертників. Марокко також взаємодіяло з Іспанією після терактів в Мадриді [98].

Таїланд та Філіппіни були союзниками США ще в часи холодної війни й входили до південно-східноазійської військово-політичної системи, з 1954 р. до 1977 р. були членами Манільського пакту – Організації Договору Південно-Східної Азії (SEATO). Але підвищення статусу відносин після розпаду Манільського пакту теж пов'язується з боротьбою проти міжнародного тероризму. В повідомленні про надання статусу Філіппінам

зазначається, що філіппінський уряд доклав багато зусиль в боротьбі з тероризмом в їх власній частині світу, Д. Буш також заявив, що вважає Філіппіни стратегічним союзником і в боротьбі з бідністю [71].

Стосовно Таїланду теж рішення приймалось у зв'язку з боротьбою з тероризмом на цей раз в регіоні де проходять найважливіші морські торговельні шляхи й на саміті ASEAN на збройні сили Таїланду покладались надії на протидію терористичним нападам, для підвищення бойових можливостей, розширення постачання озброєння для технічного переоснащення таїландських збройних сил і було прийнято рішення надати статус MNNA, що і було оголошено на саміті [99].

З адміністрації Б. Обама статус MNNA було надано Афганістану та Тунісу. Після смерті Осамі бен Ладена у 2011 році, Білий Дім заявив про початок виведення американських військ з Афганістану. Планувалось поетапне виведення військ, проте залишити Афганістан без військової і політичної підтримки США не могли. Тому в 2012 р. Держсекретарь США Хіларі Клінтон під час свого візиту до Афганістану оголосила про надання Статусу MNNA і підкреслила, що це є «потужним символом» прихильності США до майбутнього Афганістану після запланованого виведення іноземних військ у 2014 році [63]. Як уже відомо вивід військ відбувся тільки влітку 2021 року, а Статус основного союзника після багатомільярдних вливань в обороноздатність не допоміг уряду Афганістану зберегти контроль над країною під тиском Талібану.

В травні 2015 р. Б. Обама надав Статус MNNA Тунісу. В повідомлення Державного департаменту засвідчено, що цей Статус «надсилає потужний сигнал про нашу підтримку рішення Тунісу приєднатися до світовим демократіям і підкреслює цінність, яку Сполучені Штати надають своїй дружбі з урядом Тунісу і його народом, він є символом наших тісних відносин і надає відчутні привілеї, включаючи право на навчання, кредити на обладнання для спільних досліджень і розробок та іноземне військово фінансування для комерційного лізингу певних оборонних виробів» [74].

Останнім Статус MNNA надав Д. Трамп для Бразилії у 2019 році. В посланні Конгресу з приводу призначення статусу, президент США зазначив: «Я роблю це призначення в знак визнання недавніх зобов'язань уряду Бразилії по розширенню оборонного співробітництва зі Сполученими Штатами і в знак визнання нашої власної національної зацікавленості у поглибленні нашої координації в галузі оборони з Бразилією» [85].

Таким чином, проведений аналіз процедури призначення Статусу основного союзника США поза НАТО та її мотивації дозволяє зробити наступні висновки:

- Прерогативу надання Статусу має президент США;
- Він подає звернення через Державний департамент до Конгресу США, який розглядає його;
- Закон про Статус MNNA діє на основі Закону про іноземну допомогу та узгоджується з Законом про контроль над експортом озброєння;
- Надання Статусу має певну мотивацію і та її аргументацію яка офіційно формулюється і вона має значимість для зовнішньополітичних інтересів США.

Надання статусу може мати й характер певного заохочення і певної винагороди, проте найчастіше є засобом відзначення заслуги перед США та посилення союзної держави в певному регіоні за рахунок підвищення її авторитету (політичне значення) та обороноздатності (військово-політичне).

3. СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ США І УКРАЇНОЮ

3.1 Головні напрями безпекової взаємодії між США та Україною

З початку відновлення незалежності Україна опинилась в складній міжнародній ситуації. Навіть одразу після розпаду СРСР були наявні ознаки бажання Росії повернути контроль над колишніми союзними республіками, в першу чергу над Україною. Про це свідчили і небажання проводити демаркацію кордонів, і висловлені претензії на Крим тощо.

В таких умовах Україна постала перед проблемою – захищати суверенітет в складі СНД, проголосити нейтралітет, чи прагнути вступу до НАТО і ЄС як це зробили західні сусіди [11, с. 7].

Вибір напряму викликав дискусії як в суспільстві, так і серед політичних партій, які орієнтувались на різні сили. У 2008 році на Бухарестському саміті НАТО було заявлено Альянс «вітає євроатлантичні прагнення щодо членства в НАТО України та Грузії... ПДЧ буде наступним кроком для України та Грузії на їх шляху до членства. Сьогодні ми чітко заявляємо, що ми підтримуємо заявки цих країн щодо ПДЧ» [15].

Проте, значна частина політиків в Україні була прихильниками проросійського напряму, а в суспільстві ідея вступу до євроатлантичного альянсу в цілому мало підтримувалась. Відтак нова влада змінила зовнішньополітичну орієнтацію, їй вдалось прищепити Україні позаблоковий статус закріпивши його у 2010 році в Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [18].

З початком російської агресії, Україна відмовилась від позаблокового стану, були внесені зміни в закон «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», де було вказано, що вона прагне «поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору з метою набуття членства у цій організації» [19]. У 2020 році відповідні зміни було внесено в Конституцію

України, де в преамбулі було зазначена «незворотність європейського та євроатлантичного курсу України» [24].

Вступ до Північноатлантичного альянсу є досить серйозним рішенням та має бути абсолютно виваженим. Більшість країн які зараз є членами НАТО вступили туди одразу або після відносно тривалого етапу підготовки, але завжди спираючись на суспільну підтримку більшості громадян. Єдиним винятком можна вважати хіба Словаччину, яка не з першого разу вступила до альянсу через те, що спершу більшість населення не підтримувало цю ідею, але при повторному голосуванні все ж змінили свою думку [12]. Що ж стосовно України, то до 2014 року більшість населення виступала проти ідеї вступу до НАТО але здебільшого через нерозуміння навіщо взагалі потрібен вступ до НАТО. І лише після анексії Криму та нападу на Донбас українці все ж зрозуміли переваги вступу до альянсу. На той момент Україна змушена була захищатись самотужки, а якби наша держава була членом Альянсу – то в скрутну хвилину західні партнери б звичайно ж прийшли б на допомогу. Відповідно, в певній мірі, через нерішучість щодо вступу до Північноатлантичного альянсу Україна не лише втратила території, а й впродовж семи років не може завершити цей конфлікт [12].

Якби Україна планувала вступ до НАТО в 2021 році та провела референдум, то результати могли б бути такими:

- Участь взяли б більшість опитаних українців (71%) а це свідчить про високий рівень інтересу суспільства до такого стратегічного курсу держави;
- Результати голосування могли б бути такими що за вступ проголосували 54% опитаних українців, категорично проти вступу 31% і лише 15% опитуваних утримались від вибору;
- Цікаво, що 64% від загальної кількості прихильників вступу до НАТО є категорією громадян віком 18-29 років;

- Баланс між прихильниками та противниками НАТО змінюється прямопропорційно до групи вікової категорії, до прикладу у категорії 60+ за прийняття рішення б проголосували 48% респондентів, а проти 37% [60].

Наразі ж Україна виявила сильне бажання вступити до НАТО і заявила про це. І вже 14 червня 2021 року на саміті в Брюсселі члени Альянсу підтвердили рішення Бухарестського саміту 2008 року про таку майбутню перспективу. Проте шлях втілення цього не такий простий — адже для того щоб отримати План дій з членства перш за все Україні необхідно провести низку реформ. Проте головна проблема полягає не у ступені реформованості та формальній готовності до вступу до Альянсу. Проблема в агресивній політиці РФ яка прямо заявляє про намір будь-якими засобами не допустити членства України в НАТО. Для цього вона не зупиняється перед різноманітними формами тиску і шантажу західних країн і прямою погрозою повномасштабної війни з Україною.

На брифінгу, що відбувся після саміту, генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг заявив, що «Кожна країна обирає свій шлях. Рішення, коли Україна стане членом НАТО, ухвалює сама Україна і 30 країн Альянсу. Росія не має тут права голосу», тож для хвилювань немає причин [53].

Що ж стосовно позиції США, то вона протягом здобуття незалежності України змінювалась і залежно від адміністрації, і залежно від ситуації в Україні та навколо України. На цю позицію впливало і впливає багато різних чинників. Можна згадати виступ Дж. Буша в Києві у серпні 1991 р., коли він закликав Україну залишитись в СРСР, або тиск з метою позбавити Україну ядерного потенціалу [21]. Значення американо-українських відносин і відповідна підтримка України з боку США зростало в залежності від коливань американо-російських відносин, з одного боку і позиції самої України, з іншого. Перемога «помаранчевої революції» посилила позиції України і сприяла зближенню зі США, а вже в 2010 році аналітики-міжнародники говорили про «втому від України». Оглядаючи стан

американо-українських відносин, О. Щерба зазначав: «Упродовж років США вважали Україну демократичною противагою Росії на пострадянському просторі. Проте наразі важливість Києва для Сполучених Штатів суттєво зменшилася. Оскільки Вашингтон втомився від України, а адміністрація Барака Обама прагне “перезавантажити” відносини з Москвою, Україна перетворилася на карту, яку можна розіграти на користь американсько-російських відносин» [33].

Нового імпульсу американсько-українські відносини отримали після перемоги «революції гідності», але ускладнились російською агресією і анексією Криму. Оскільки Сполученим штатам потрібно було визначитись з характером реакції на ці події. Найважливішим аспектом цієї позиції стала заява багаторазово повторена різними офіційними особами та президентами США щодо невизнання анексії Криму. Проте рівень підтримки України в різних адміністраціях був неоднаковий. Наприклад, американське летальне озброєння стало надходити в Україну тільки при Д. Трампі, чого не було за адміністрації Б. Обама, коли допомога обмежувалась радниками, тренуваннями та нелетальною амуніцією. Разом з тим слід зазначити, що на думку експертів, Україна для Д. Трампа не була пріоритетним напрямом зовнішньої політики, що наприклад, проявилось і в його передвиборній програмі у боротьбі за другу каденцію [26]. Певним компенсатором суб'єктивних бачень президентів, на думку експертів є Конгрес США: «У Конгресі підтримка України є принциповою, системною, послідовною та двопартійною. Саме там приймаються ключові рішення щодо надання допомоги» [7]. Але втілення політики все ж таки залишається прерогативою виконавчої влади, тому позиції президента США вкрай важливі для безпеки України.

Певні очікування щодо допомоги Україні пов'язувались з новою адміністрацією. Серед експертів і законодавців США утверджується думка щодо необхідності збільшення об'ємів і номенклатури допомоги Україні в

сфері безпеки, адже посилення її обороноздатності, визначається одним із важливих елементів політики протидії деструктивній поведінці РФ [4].

Новий президент щодо євроатлантичної перспективи України висловив не надто нову позицію, президент Джо Байден на прес-конференції підтвердив, що Україна може стати повноправним членом Північноатлантичного альянсу, проте на думку США ця перспектива є досить далекою, адже перш за все Україні необхідно подолати найсильнішу внутрішню проблему – корупцію: «Щойно Україна відповідатиме критеріям, вона отримає ПДЧ. Але цього досі не зроблено. Вони досі мають розібратися із корупцією та відповідати іншим критеріям, щоб отримати ПДЧ. Україна має збудувати демократичну, вільну від олігархів владу» – підкреслив політик [53].

Така позиція, на думку експертів, є не випадковою, вона є проявом головного недоліку американсько-українських відносин: «Україна часто сприймається у Вашингтоні крізь призму російської політики або виступає своєрідним додатком до американсько-російських відносин. Мірою зростання недовіри й прагматичного сприйняття цих відносин у Москві й Вашингтоні, зростатимуть ризики перетворення українського питання на предмет дипломатичних торгів» [20]. Таку ж думку висловив міністр закордонних справ Д. Кулеба: «окремі країни НАТО та ЄС досі дивляться на Україну крізь призму своїх відносин із Росією» [53].

Ще зовсім недавно, висновок про характер відносин Україна – США, який на підставі аналізу американської політичної думки щодо значення України, висловив О. Бородавка щодо того, що сам термін «протистояння» у класифікації моделі відносин США з Росією, викликає сумніви, а значення України для Сполучених Штатів переоцінене [5].

Проте, «стараннями» Росії, яка вдалася до прямого шантажу України, Європи і світу, двічі підтягуючи війська до кордонів України одночасно загрожуючи війною, позиція США стала більш рішучою. Наслідком цього стало підписання нової редакції Хартії про стратегічне партнерство.

В листопаді 2021 року, в Державному департаменті США у Вашингтоні, голова МЗС України Дмитро Кулеба разом з Державним секретарем Сполучених Штатів Америки Ентоні Блінкен підписали Хартію про стратегічне партнерство Україна-США [54]. Ще в 2008 році Україна та США уклали подібний договір. В 4 пункті преамбули хартії зазначалось, що сторони: «Підтверджують важливість гарантій безпеки, закріплених в Тристоронній заяві Президентів США, Російської Федерації та України від 14 січня 1994 року, та Будапештського меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 року» [55]. З того часу багато змінилось, гарантії виявились недіючими.

Нова редакція Хартії в преамбулі не згадує гарантії Будапештського меморандуму, натомість зазначає, що сторони: «Підкреслюють непохитну відданість суверенітету, незалежності та територіальній цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, включаючи Крим та територіальні води, в умовах триваючої російської агресії, яка загрожує миру та стабільності в регіоні та підриває заснований на правилах глобальний порядок» [54]. Також в преамбулі зазначається, що «Сполучені Штати підтримують право України самостійно визначати свій майбутній зовнішньополітичний курс без стороннього втручання, в тому числі щодо прагнення України приєднатися до НАТО» [54].

В старій редакції II розділ мав назву «Співробітництво у сфері оборони та безпеки», у новій – «Безпека та протидія російській агресії». Розділ складається з 3 пунктів загальних положень і 12 пунктів певних зобов'язань і тверджень. Серед них найважливішими з безпекової точки зору можна вважати наступні:

пункт 1, де сказано, що США мають «намір продовжити низку важливих заходів для запобігання зовнішній прямій та гібридній агресії проти України та притягнути Росію до відповідальності за агресію та порушення міжнародного права, включаючи захоплення та спробу анексії

Криму та керований Росією збройний конфлікт в окремих районах Донецької та Луганської областей України, а також продовження зловмисної поведінки» [54] ;

пункт 2 про те, що «Сполучені Штати не визнають і ніколи не визнають спробу анексії Криму Росією» [54] ;

пункт 3 про те, що «Сполучені Штати та Україна прийняли Стратегічну оборонну програму 2021 року за основу поглибленого співробітництва між США та Україною у сфері оборони та безпеки та мають намір працювати над просуванням спільних пріоритетів, включаючи впровадження реформ оборони та оборонної промисловості, поглиблення співпраці в таких сферах, як безпека Чорного моря, кіберзахист та обмін розвідувальними даними, а також протидія російській агресії» [54] ;

пункт 5, в якому підкреслено що «Сполучені Штати підтримують зусилля України щодо максимального підвищення статусу як партнера НАТО з розширеними можливостями для покращення взаємосумісності» [54] ;

пункт 12, де заявляється, що «Сполучені Штати та Україна залишаються відданими подальшому розвитку партнерства у сфері кібербезпеки, протидії гібридним загрозам, боротьбі з поширенням дезінформації, одночасно підтримуючи свободу слова та зміцнюючи інфраструктуру кібербезпеки України» [54] .

Загалом ж підписана Хартія про стратегічне партнерство між Сполученими Штатами Америки та Україною є стійким договором. Нова редакція замінює стару Хартію підписану в 2008 році. Проте обидві сторони договору планують переглядати умови хартії принаймні кожні 10 років та вносити корективи якщо обидві сторони будуть вважати це за потрібне [54].

Залишилось чекати на реалізацію усіх пунктів – зобов'язань і намірів щодо посилення безпеки України. Разом з тим слід погодитись з думкою Гетьманчук про те, що «Україна має довести, що вона може бути не тільки

споживачем, а й контрибутором безпеки. Образ вічної жертви російської агресії не є перспективним» [13, с. 35].

Проте ситуація в міжнародних відносинах занадто динамічна, а російсько-українські відносини помітно загострюються. Тому важливим завданням української зовнішньої політики має бути прагнення використати усі можливості для конкретизації стратегічного партнерства. Одною з форм такої конкретизації може бути набуття статусу Основного союзника США поза НАТО.

3.2 Перспективи надання статусу Основного союзника США поза НАТО для України

Не дивлячись на те, що Україна відноситься до країн «другого світу», вона не полишає спроби вийти з цього статусу і для цього докладає сил в усіх можливих напрямках. Однією з головних цілей для України – був вступ до НАТО. Україна взяла курс на здійснення плану вступу до НАТО.

Проте на цьому шляху виникли різноманітні перешкоди, які не вдалось здолати протягом тривалого часу, за часів різних очільників у самому НАТО, різних адміністрацій в США та й різних президентів у самій Україні.

Але ситуація весь час складалась через посилення тиску з боку Росії, яка зрештою перейшла до прямої військової агресії.

В цій ситуації мав бути інтенсифікований пошук різних варіантів посилення позиції України та посилення її обороноздатності, зокрема і за рахунок військово-технічного переоснащення та новітнього високотехнологічного озброєння. Натомість, навіть з початком інтенсивних бойових дій на Донбасі, постачання зброї для України було ускладнено, а подекуди і блокувалось. Летальна зброя почала постачатись, але з певними застереженнями щодо її використання.

В цих умовах згадали про можливість статусу MNNA та його можливості стосовно розширення військово-технічного співробітництва і

торгівлі зброєю. Поступово до цієї проблеми повернулася суспільна увага, з'явилися публікації і обговорення ідеї в публічному просторі.

Одним з прихильників ідеї виявився депутат Верховної Ради від «Європейської солідарності» О. Гончаренко, який у квітні 2021 р. подав законопроект 5380 про Звернення Верховної Ради України до Конгресу Сполучених Штатів Америки щодо надання Україні двостороннього статусу основного союзника Сполучених Штатів Америки поза НАТО (MNNA) [42]. В пояснювальній записці поданій разом із законопроектом, депутат наголошував на взятих на себе зобов'язаннях країнами-підписантами Будапештського меморандуму, а саме Російською федерацією, Сполученими штатами та Великобританією поважати незалежність і суверенітет та існуючі кордони України, а також утримуватися від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності чи політичної незалежності України, а також інші зобов'язання щодо забезпечення суверенітету України. І наголосив на наслідках агресії Росії, навів дані щодо людських втрат внаслідок цих агресивних дій та існування реальної загрози ескалації військових дій та можливість повномасштабного військового вторгнення Російською Федерацією [41]. Щодо прогнозу наслідків у різних сферах, депутат наголосив, що «прийняття Постанови залучить міжнародно-правові механізми гарантування безпеки держави, зокрема надасть можливість участі у спільних оборонних ініціативах, можливість проведення спільних досліджень військового характеру, участь у ряді обмежених контртерористичних заходів, поставка обмежених видів озброєння» [41].

На засіданні профільного Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва у вересні 2021 р. ідея підтримки не знайшла, «за» проголосувало 3 члени, «проти» не проголосував ніхто, але шестеро членів «утримались» [44]. Оскільки в комітеті є представники різних політичних сил, і не усі вони є палкими прихильниками євроатлантичної інтеграції України, можливо таке рішення мало політичний характер. На позачерговому засіданні Верховної Ради, що відбувся 8-го вересня, ініціативу

вступу до MNNA не підтримала більшість депутатів: за запропоновану постанову проголосували лише 24 народних депутати.

Такий результат значною мірою спричинений не тільки різними принциповими позиціями, але й малою обізнаністю про сутність Статусу та його можливості.

Щодо більш принципових позицій, то їх висловили декілька важливих представників діючої влади.

Радник голови Офісу Президента України Михайло Подоляк заявив: «надання Україні статусу основного союзника США поза НАТО є застарілою ідеєю», нагадав при цьому, що в 1917 році ідея теж не знайшла підтримки. Він вважає, що принциповим є повноправний вступ України до Північноатлантичного Альянсу [46].

Подібну думку висловив міністр закордонних справ Д. Кулеба: «Україна буде основним союзником США в НАТО, а не поза НАТО. Для цього ми і втілюємо цілісну стратегію зовнішньої політики, створюємо систему альянсів задля безпеки України, поглиблюємо взаємодію і стратегічними партнерами» [52].

Найбільш послідовно висловила позицію, посол України в США Оксана Маркарова, яка на своїй сторінці в фейсбуці заявила: «Україна визначилась, що наша мета – членство в НАТО. Це єдине системне і інституційне вирішення для безпеки нашої країни і це записано в нашій Конституції. ... Україна має статус – ми EOP партнер НАТО, і цей статус надає нам великі можливості як посиленої співпраці з НАТО, так і покращання нашої інтегрованості і розбудови спроможностей. MNNA – статус для країн, які не планують/не можуть в силу політичних чи географічних причин вступити в НАТО. Це точно не про нас» [35].

Згадана програма Партнерство розширених можливостей НАТО (Enhanced Opportunity Partnership, EOP). Це програма для посилення сумісності із зацікавленими країнами, що не є членами НАТО. 12 червня 2020 року Північноатлантична рада НАТО схвалила рішення щодо надання

Україні статусу країни-партнера з розширеними можливостями. Для України статус ЕОР відкриває нові формати військово-політичного діалогу та консультацій, доступу до програм взаємосумісності й навчань. Зокрема:

- брати участь у плануванні операцій НАТО;
- отримати допуск до більшості навчань Альянсу, що дасть доступ до передового досвіду та пріоритетної сертифікації сил і засобів;
- направляти представників України на більшу кількість посад у штаб-квартирі та командних структурах НАТО;
- поглибити співпрацю з підтримки безпеки в акваторії Чорного моря.

Крім цього ЕОР передбачає інтенсифікацію обміну інформацією, у тому числі розвідувального характеру, спільну протидію кіберзагрозам, міжнародному тероризму та організованій злочинності [38].

Безперечна користь від дії такої програми очевидна, проте в ній не передбачено те, що може дати статус MNNA а саме, військово-технічна співпраця та постачання (торгівля) озброєнням, яка, як уже було з'ясовано, обмежується Законом про контроль над експортом зброї. А саме статус MNNA значною мірою знімає це обмеження. І саме в такій співпраці Україна зацікавлена вже сьогодні, а не тільки в довгостроковій перспективі.

Тому краще прислухатись до поради колишнього посла США в Україні Вільяма Тейлора, який вважає, що отримання статусу головного союзника поза НАТО не чинить ніяких перешкод для того, щоб потім вступити і до самого Північноатлантичного Альянсу: «Україна може просити про статус основного союзника США поза НАТО вже зараз. І водночас працювати над тим, щоб здобути членство в НАТО. Твердження про те, що якщо ви отримали статус союзника поза НАТО, то не зможете стати повноцінним членом НАТО – неправда. Для цього нема жодної причини і нема жодних обмежень» [49].

Певне розчарування в можливостях статусу могли спричинити й спричинити події пов'язані з виходом збройних сил США з Афганістану

влітку 2021 року, та дуже швидкою поразкою законного уряду під тиском Талібану. Адже наочно було продемонстровано, що сам по собі статус не може бути порятунком.

Слід зазначити, що окрім майже суцільного скепсису стосовно набуття статусу серед українського істеблішменту, напевно є процедурне питання.

Як було з'ясовано в попередніх розділах, прерогатива надання статусу належить президенту США, який за процедурою має повідомити Конгрес США. Тому звернення Верховної Ради до Конгресу США з приводу надання статусу виглядало б не дуже логічним, якщо б недоречним.

Під час прийняття у 2014 році «Закон про підтримку свободи України» в Конгресі США за ініціативи сенатора Р. Менендеса до законопроекту S.2828 «Закон про підтримку свободи України 2014» (Ukraine Freedom Support Act of 2014) було внесено пропозицію надати статус Основного союзника США поза НАТО для України, Грузії та Молдови [56, с. 13]. У редакції від 16 вересня 2014-го пункт 7 цього законопроекту пропозиція була [89]. Проте в пізніших редакціях, ця пропозиція зникла. Не було її і в остаточній редакції, яку прийняла Палати представників Конгресу 18 грудня 2014 р. [80]. Вилучення її пояснюється саме тим, що це прерогатива президента США, а не Конгресу [56, с. 13].

Отже, якби таку ініціативу проявив президент України, можливо відповідь була б позитивна, зважаючи на стрімкий і дуже неприємний розвиток подій.

Таким, чином, серед очевидних переваг отримання Україною статусу Основного союзника США поза НАТО є можливість внаслідок цього отримати доступ до американського ринку озброєння, перш за все високотехнологічного. Про переваги сучасного озброєння годі сперечатись, їх було продемонстровано через, навіть, епізодичне використання турецьких Байрактарів. А американський ринок озброєння значно якісніший і більш

ємний. Окремі переваги надає можливість використання спільних дослідницьких та виробничих проектів у галузі озброєння.

Не менш корисним було б і підвищення військово-політичного статусу взаємин між Україною і США.

Висновки

Проведений теоретичний аналіз понять «міжнародні відносини» та «військово-політичні союзи» дозволили з'ясувати, що військовий і воєнний аспекти є важливими складовими і дієвими чинниками міжнародних відносин як в минулому, так і в сьогоденні.

Ретроспективний огляд відомих в історії ВПС засвідчує, що їх виникнення та функціонування були викликані вагомими і різноманітними причинами, що включали в себе не тільки суто військово-політичні, але й економічні, територіальні, етнокультурні, ідеологічні та інші.

Таким чином, виникнення ВПС були відповіддю на зовнішньополітичні, а подекуди й внутрішньополітичні виклики.

Докорінні й динамічні зміни в структурі міжнародних відносин спричинили з одного боку послаблення позицій США на світовій арені, з іншого послаблення впливу США на «старих» союзників, як в Європі, так і в інших регіонах світу. Це спричинило посилення процесів, що сприймаються Сполученими штатами як серйозні зовнішньополітичні і стратегічні виклики. До таких викликів можна віднести: появу міжнародного тероризму як чинника міжнародних відносин; зростання впливу ісламського фундаменталізму і перетворення його на чинник регіональної дестабілізації; посилення економічної могутності КНР і зростання їх стратегічної конкурентоспроможності на глобальному рівні.

Нові виклики змусили США шукати нові можливості у вибудовуванні нових форм військово-політичної взаємодії з різними країнами для вирішення власних зовнішньополітичних і стратегічних цілей.

З'ясовано, що Сполучені штати активно використовують можливості регіональних військово-політичних союзів для забезпечення власних геополітичних та стратегічних інтересів та відповідної підтримки союзних і дружніх країн регіону.

Витоками цих союзів є як досвід спільної участі в Другій світовій війні, і протистоянні комунізму під час холодної війни, так і новітні загрози які потребують спільних зусиль.

В зовнішньополітичній практиці США не розрізняють союзників за значимістю, яка полягає тільки у формі зобов'язань самих Сполучених штатів та можливістю застосовувати Закон про контроль над експортом зброї.

Однією з форм двосторонніх союзницьких відносин є статус Основного союзника США поза НАТО.

Статус дає багато можливостей в сфері військово-технічного співробітництва, торгівлі та виробництва озброєнь, які для інших країн жорстко обмежуються діючим Законом про контроль над експортом озброєнь

Проведений аналіз процедури призначення Статусу основного союзника США поза НАТО та її мотивації дозволяє зробити наступні висновки:

Прерогативу надання Статусу має президент США;

Він подає звернення через Державний департамент до Конгресу США, який розглядає його;

Закон про Статус MNNA діє на основі Закону про іноземну допомогу та узгоджується з Законом про контроль над експортом озброєння;

Надання Статусу має певну мотивацію і та її аргументацію яка офіційно формулюється і вона має значимість для зовнішньополітичних інтересів США. Надання статусу може мати й характер певного заохочення і певної винагороди, проте найчастіше засобом відзначити заслуги перед США та посилення союзної держави в певному регіоні за рахунок підвищення її авторитету (політичне значення) та обороноздатності (військово-політичне).

З'ясовано, що українсько-американські безпекові відносини мають динамічний характер, на які впливає низка чинників

До найважливіших з них можна віднести:

- Зобов'язання щодо захисту суверенітету і територіальної цілісності взяті на себе через підписання Будапештського меморандуму, хоч і не напряду, але впливають на позицію США щодо подій в Україні.
- Неодноразово висловлена і підтверджена згода з обраним Україною курсом на членство в НАТО.
- Схильність американського істеблішменту розглядати Україну через призму американско-російських відносин.
- Більш чітка прихильність до України проявляється в позиції Конгресу США, ніж у різних президентських адміністрацій.

Сучасний стан стратегічного партнерства зафіксований в Хартії про стратегічне партнерство 2021 р.

Є вірогідність, що надання статусу Основного союзника США поза НАТО може посилити рівень стратегічного партнерства.

Проблема можливості отримання статусу Основного союзника США поза НАТО обговорювалась в українському суспільстві, але широкого висвітлення не знайшла.

У вересні 2021 року, законопроект про Звернення Верховної Ради до Конгресу про надання Статусу був поставлений на голосування, але підтримки не отримав.

Головною причиною цього було побоювання про можливе зниження рівня стратегічного партнерства порівняно з прагненням повного членства в НАТО.

Іншою причиною, була слабка обізнаність політиків і громадськості про зміст статусу та його можливості і переваги.

Отримання статусу не заперечує, ні прагнення повного членства, ні участі України в інших програмах на кшталт Партнерства з НАТО з розширеними можливостями.

Головною перевагою статусу Основного союзника є можливість розширеної військово-технічної співпраці та доступу до американського ринку озброєнь.

Тому, виглядає доцільним здійснити роз'яснення в українському політичному середовищі, серед різних політичних сил і в широких колах громадськості про можливості і переваги отримання статусу, оскільки він може напряду і досить швидко вплинути на обороноздатність України в умовах реальної і безпосередньої загрози російської широкомасштабної агресії.

Список використаних джерел

1. 100-річчя Варшавської угоди проти Росії: чому «Пакт Пілсудського-Петлюри» підписали не вони. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30577436.html>
2. Баженова О.А. (2021). Статус основного союзника США вне НАТО: характеристика, хронология, географическое распространение. Вестник международных организаций. URL: <https://iorj.hse.ru/data/2021/06/15/1390996232/Баженова.pdf>
3. Бесконечная война. США увязли в Афганистане на 20 лет. *Meduza*. URL: <https://meduza.io/feature/2021/05/02/beskonechnaya-voyna-20-let-amerikanskoj-operatsii-v-afganistane-v-fotografiiyah>
4. Белєсков М. Перспективи співпраці України і США у сфері безпеки за адміністрації Джозефа Байдена-молодшого. *Криза сучасної системи безпеки: нова карта геополітичних протистоянь*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Львів, 16 квітня 2021 р. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2021. С.10-14. URL: <https://www.ispc.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Conference-proceedings-04-2021.pdf>
5. Бородавка О. О. Шляхи досягнення глобальної безпеки та стабільності у політичній думці США: чинник України. *Стратегічні пріоритети*, № 4 (37), 2015 р С. 5-11
6. В КНР порівняли Тайвань з Афганістаном, заявляючи, що захоплять острів так швидко, як таліби – Тайбей відповів. 18 серпня, 2021. *Espresso* https://espresso.tv/v-knr-porivnyali-tayvan-z-afganistanom-zayavlyayuchi-shcho-zakhoplyat-ostriiv-tak-shvidko-yak-talibi-taybey-vidpoviv?fb_comment_id=5972842649457309_5976851199056454
7. Відносини Україна-США. Аналітична записка. URL: <http://fpp.com.ua/vidnosyny-ukrayina-ssha-analitychna-zapyska/>

8. Війна Росії з Грузією: невивчені уроки для України. *BBC*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-45062473>
9. Військові кораблі США наблизилися до островів Спратлі. *DW*. URL: <https://www.dw.com/uk/a-48613700>
10. Військово-політичні блоки: історія та мета створення. *Agromassiday*. URL: <https://ukr.agromassidayu.com/voenno-politicheskie-bloki-istoriya-i-celi-sozdaniya-news-333098>
11. Вступ до НАТО – стратегічний вибір України / За загальною ред. О. І. Соскіна. Київ: Вид-во «Інститут трансформації суспільства», 2008. 192 с.
12. Вступ України до НАТО: чого так боїться Росія? Радіо Свобода URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/vstup-ukrainy-nato-choho-boyitsya-rosiya/31527111.html>
13. Гетьманчук А. Аудит зовнішньої політики: Україна – США. Київ: Інститут світової політики, 2016. 39 с.
14. Горбулін В. Хроніки передбачень: 2006–2017. Харків: Фоліо, 2017. 255 с.
15. Декларація Бухарестського саміту НАТО 3 квітня 2008 року. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natolive/official_texts_8443.htm
16. Денисов В. Н. АНЗЮС. *Юридична енциклопедія* : [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 1 : А — Г. 672 с.
17. Дмитращенко О.А. Особенности типологизации союзников США в американском политическом дискурсе. Вестник Московского университета. № 2. С. 114–133. URL: https://fmp.msu.ru/attachments/article/249/DMITRASCHENKO_2014_2.pdf
18. Закон України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики" (ред. 01.07.2010 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17/ed20100701#Text>

19. Закон України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики" (ред. 08.07.2018 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17/ed20180708#Text>
20. Капітоненко М. Відносини України з США. *Портал зовнішньої політики*. URL: <http://fpp.com.ua/topic/ssha/>
21. Київський казус Джорджа Буша-старшого: ганьба й користь знаменитої промови URL: <https://novynarnia.com/2021/08/01/chicken-kiev-bush/>
22. Коваль В. С. Антигітлерівська коаліція. *Енциклопедія Сучасної України*: електронна версія [онлайн] / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=42873 (дата перегляду: 09.10.2021);
23. Константинов В. Ю. АНЗЮК . *Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. Київ: Знання України, 2004 Т.1 760с.*
24. Конституція України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4168>
25. Коппель О. А. Війна в Перській затоці 1990-91. *Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. Київ: Знання України, 2004 Т.1 760с.*
26. Краєв О. Україна у передвиборчих програмах Джо Байдена та Дональда Трампа URL: <http://fpp.com.ua/ukrayina-u-peredvyborchyh-programah-dzho-bajdena-ta-donalda-trampa/>
27. Крушинський В. Ю. Організація договору Південно-Східної Азії. *Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. Київ: Знання України, 2004 Т.2 812с.*
28. Мартинов А.Ю. Міжнародні відносини [Електронний ресурс] *Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій*

- (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: В-во "Наукова думка", 2009. 790 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Mizhnarodni_vidnosyny (останній перегляд: 08.10.2021)
29. Міжнародні відносини та світова політика <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/14629/18.pdf>
30. Муратшина К. Г., Романова Е. В. США – Тайвань: особенности военных связей с непризнанным государством и реакция КНР. *Приложение к "Российскому юридическому журналу"*, №3, 2018. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ssha-tayvan-osobennosti-voennyh-svyazey-s-nepriznannym-gosudarstvom-i-reaktsiya-knr/viewer>
31. На Донбасі йде війна. Як США та ЄС можуть допомогти Україні - National Review. *VOAnews*. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/sesha-ukrayina/4205233.html>
32. НАТО і США підтримують Україну і застерігають Росію. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/nato-i-ssha-pidtrymujut-ukrajinu-i-poperedzhajut-rosiju/31201994.html>
33. Нова зовнішня політика України. Погляд аналітиків. URL: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/uniter_ukr_for_site.pdf
34. Новый альянс AUKUS: в мире появилась "Индо-Тихоокеанская НАТО"? URL: <https://www.dw.com/ru/novyj-aljans-aucus-borba-kitaja-i-ssha/a-59353868>
35. Оксана Маркарова. 7 вересня. URL: <https://www.facebook.com/oksana.markarova/posts/4322717074471714>
36. Отношения Китая и США в эпоху Джо Байдена. *LB.ua*. URL: https://rus.lb.ua/world/2020/11/24/471332_otnosheniya_kitaya_ssha_epohu_dzho.html
37. Отношения США и Японии. URL: <https://relacionateypunto.com/ru/>

- 38.Партнерство НАТО з розширеними можливостями. *Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України*. URL: <https://cip.gov.ua/ua/news/partnerstvo-nato-z-rozshirenimi-mozhливostyami>
- 39.Політика США в отношении Китая в период первого президентства Б. Обамы: сотрудничество или соперничество. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2497
- 40.Політична енциклопедія / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. імені І. Ф. Кураса; редкол.: Юрій Левенець (голова) [та ін.] ; [упоряд. Ю. Шаповал]. Київ: Парлам. вид-во, 2011. 807 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009375>
- 41.Пояснювальна записка до проекту Постанови Верховної Ради України про Звернення Верховної Ради України до Конгресу Сполучених Штатів Америки щодо надання Україні двостороннього статусу основного союзника Сполучених Штатів Америки поза НАТО (MNNA) URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/pt2/reports.dep2?PERSON=17984&SKL=10>
- 42.Про Звернення Верховної Ради України до Конгресу Сполучених Штатів Америки щодо надання Україні двостороннього статусу основного союзника Сполучених Штатів Америки поза НАТО (MNNA) URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/pt2/reports.dep2?PERSON=17984&SKL=10>
- 43.Пронь С.В. США та Японія в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (50-90-ті роки ХХ століття): Монографія. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2003. 244 с.
- 44.Протокол засідання Комітету №62 http://komzak.rada.gov.ua/news/Zasidaniy_komit/Protokoly_9skl/73897.htm
1
- 45.Статус основного союзника США поза НАТО: діапазон можливостей для України. *НІСД*. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari->

- експертів/status-osnovnoho-soyuznyka-ssha-poza-nato-diapazon-mozhlyvostey-dlya
46. Статус України як основного союзника США поза НАТО є застарілою ідеєю, принциповий вступ в Альянс – Подоляк. 08.09. 2021. *InterFax*. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/766702.html>
47. США и КНР обменялись предостережениями из-за Тайваня в преддверии саммита. URL: <https://www.dw.com/ru/ssha-i-knr-obmenjalis-predosterezhenijami-iz-za-tajvanja-v-preddverii-sammita/a-59813303>
48. США і Японія заявили про загрозу безпеці регіону після пусків крилатих ракет у КНДР. *Interfax*. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/767448.html>
49. Тейлор: «Україна може просити про статус основного союзника поза НАТО і водночас працювати над повноцінним членством». *VoaNews*. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/ukraine-mnna/6217643.html>
50. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2016. 540 с.
51. Терористична атака 20-річної давності. Як 11 вересня 2001 року змінило світ? *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/terorystychna-ataka-11-veresnya-2001-roku/31452813.html>
52. Україна буде основним союзником США в НАТО, а не поза Альянсом – Кулеба. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3312090-ukraina-bude-osnovnim-souznikom-ssa-v-nato-a-ne-poza-nim-kuleba.html> 08.09.2021 р.
53. Україна в НАТО. Чи станемо членами Альянсу і які умови. URL: <https://suspilne.media/145913-ukraina-v-nato-ci-stanemo-clenami-alansu-i-aki-umovi/>
54. Хартія стратегічного партнерства США – Україна. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/u-s-ukraine-charter-on-strategic-partnership/>

- 55.Хартія Україна-США про стратегічне партнерство URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_140#Text
- 56.Чупира В. Регіональні міждержавні союзи: історичний досвід та перспективи для України. *Зовнішні справи*. 2021. № 3–4. С. 9-14.
- 57.Шевчук О. В. Система безпеки Азійсько-Тихоокеанського регіону: фактори формування та тенденції розвитку: Монографія. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 200 с.
- 58.Юрій М.Ф. Політологія: підручник Київ: Дакор, 2006. 416 с.
https://www.ebk.net.ua/Book/political_science/s_z_p/part2/221.htm
- 59.Ядерна програма КНДР. *DW* .URL: <https://www.dw.com/uk/t-40095032>
- 60.Якби Україну взяли в НАТО: що змінилося б для Європи в цілому, і Росії? *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-nato-bezpeka-yevropy-ssha-rosiya/31601710.html>
- 61.§2321k. Designation of major non-NATO allies. 22 *U.S.C.* URL:
<https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2017-title22/html/USCODE-2017-title22-chap32-subchapII-partII-sec2321k.htm>
- 62.§2350a. Cooperative research and development agreements: NATO organizations; allied and friendly foreign countries. URL:
<https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2018-title10/html/USCODE-2018-title10-subtitleA-partIV-chap138-subchapII-sec2350a.htm>
- 63.Afghanistan Designated Major US Ally During Clinton Visit to Kabul. *DW*.
URL: <https://www.voanews.com/a/afghanistan-designated-major-us-ally/1364693.html>
- 64.Allied powers. International alliance. *Britannica*. URL:
<https://www.britannica.com/topic/Allied-Powers-international-alliance>
- 65.American, British, Canadian, Australian and New Zealand (ABCANZ) Armies Program. URL: <https://www.dsp.dla.mil/Programs/International-Standardization>

66. Andrew Mycock, Ben Wellings. *The Anglosphere: Past, present and future.*
URL: <https://www.thebritishacademy.ac.uk/documents/412/BAR31-11-Mycock-Wellings.pdf>
67. Arms export control URL:
[https://www.law.cornell.edu/wex/arms_export_control_act_\(1976\)](https://www.law.cornell.edu/wex/arms_export_control_act_(1976))
68. Article 9. The Constitution of Japan. URL:
<https://www.ndl.go.jp/constitution/e/etc/c01.html#s2>
69. Axis powers. World War II coalition. *Britannica.* URL:
<https://www.britannica.com/topic/Axis-Powers>
70. Bergsmann Stefan. The Concept of Military Alliance. URL:
https://www.bundesheer.at/pdf_pool/publikationen/05_small_states_04.pdf
71. Bush 'upgrades' Philippines. May 20, 2003. *CNN.com* URL:
<http://edition.cnn.com/2003/ALLPOLITICS/05/19/bush.philippines/>
72. China's Economy to Become World's Biggest in 2035. *IndustryWeek.* URL:
<https://www.industryweek.com/the-economy/article/21952424/chinas-economy-to-become-worlds-biggest-in-2035>
73. Defense Standardization Program. *Program* URL:
<https://www.dsp.dla.mil/Programs/International-Standardization/>
74. Designation of Tunisia as a Major Non-NATO Ally. *US Department of State.* URL: <https://2009-2017.state.gov/r/pa/prs/ps/2015/07/244811.htm>
75. ECHELON. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/ECHELON>
76. FACT SHEET: Imposing Costs for Harmful Foreign Activities by the Russian Government (APRIL 15, 2021) URL:
<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/04/15/fact-sheet-imposing-costs-for-harmful-foreign-activities-by-the-russian-government>
77. Foreign Assistance Act of 1961. URL:
<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/22/6591>
78. Fritz Jason E. Stability operations in Kosovo 1999-2000: a case study. URL:
<https://publications.armywarcollege.edu/pubs/3525.pdf>

79. Haglund David G. *Alliance*. URL:
<https://www.britannica.com/topic/alliance-politics>
80. H.R.5859 – Ukraine Freedom Support Act of 2014 URL: <https://www.congress.gov/113/plaws/publ272/PLAW-113publ272.pdf>
81. International relations *EDU* <https://www.internationalrelationsedu.org/what-is-international-relations/>
82. Joint Leaders Statement on AUKUS. september 15, 2021. *STATEMENTS AND RELEASES*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/09/15/joint-leaders-statement-on-aukus/>
83. Major Non-NATO Ally Status URL: <https://www.state.gov/major-non-nato-ally-status/>
84. Memorandum on Designation of Bahrain as a Major Non-NATO Ally. March 14, 2002. *The American Presidency Project*. <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/memorandum-designation-bahrain-major-non-nato-ally>
85. Message to the Congress on Designating Brazil as a Major Non-NATO Ally. URL: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/message-congress-designating-brazil-major-non-nato-ally/>
86. Morgenthau Hans J. *Alliances in Theory and Practice* URL: <http://www.olivialau.org/ir/archive/mor3.pdf>
87. Morocco the-world-factbook URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/morocco/#military-and-security>
88. Overview of u.s. policy toward South America URL: http://commdocs.house.gov/committees/intlrel/hfa44953.000/hfa44953_0.htm
89. S.2828 - Ukraine Freedom Support Act of 2014. URL: <https://www.congress.gov/113/bills/s2828/BILLS-113s2828is.pdf>
90. Sebastian Strangio. What Does the New AUKUS Alliance Mean for Southeast Asia? *THE DIPLOMAT* URL:

- <https://thediplomat.com/2021/09/what-does-the-new-aucus-alliance-mean-for-south>
91. Summary of the 2018 National Defense Strategy URL: <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>
 92. Taiwan Relations Act. *AMERICAN INSTITUTE IN TAIWAN*. URL: <https://www.ait.org.tw/our-relationship/policy-history/key-u-s-foreign-policy-documents-region/taiwan-relations-act/>
 93. Tkacik, John. Taiwan's "Unsettled" International Status: Preserving U.S. Options in the Pacific <https://www.heritage.org/asia/report/taiwans-unsettled-international-status-preserving-us-options-the-pacific>
 94. Tossini, J. Vitor. The Five Eyes – The Intelligence Alliance of the Anglosphere (April 14, 2020) *UK Defence Journal* <https://ukdefencejournal.org.uk/the-five-eyes-the-intelligence-alliance-of-the-anglosphere/>
 95. U.S. Cyber Command <https://www.cybercom.mil/About/History/>
 96. U.S. Is Granting Israel Non-NATO Ally Status : Move Should Bring Strategic and Economic Gains, Shamir Says; Egypt Gets Same Rating. FEB. 16, 1987 *Los Angeles Times* URL: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1987-02-16-mn-2391-story.html>
 97. U.S. Relations With Kuwait. *US Department of State*. <https://www.state.gov/u-s-relations-with-kuwait/>
 98. US rewards Morocco for terror aid. 4 June, 2004. *BBC news* URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/3776413.stm>
 99. U.S. wants APEC agenda to include security issues 10/20/2003 *USA TODAY* URL: https://usatoday30.usatoday.com/news/washington/2003-10-19-us-apec_x.htm
 100. Weber, Cynthia. International relations theory: a critical introduction / —3rd ed. New York: Routledge, 2010. 239 c. URL:

https://www.researchgate.net/publication/270847526_International_Relations_Theory_A_Critical_introduction_by_Cynthia_Weber